

A.

CORNELII CELSI

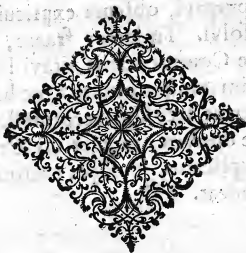
DE

RE MEDICA

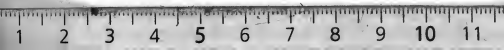
liber octavus.

*Ejus priora quatuor Capita Commentarijs
illustrata*

PETRO PAAVV.

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud IODOCUM à COLSTER,
Anno cło 10 CXVI.

Imposueram finem Hippocrati Græco. Latinus tum se offerebat, Cornelius Celsus inquam, scriptor egregius. Is inter alia operis sui libro postremo, de Ofsibus eorumq; agit affectibus. Videbam ibi plura, quæ lucis non parum Hippocratico huic Tractatui adferre possent, quum eandem rem ex instituto tractet. Consultum ob id duxi, dicti libri priora capita subungere. quæ non uno loco à mendis purgavi, obscura explicui, controversa dissolvi. Tu lector fruire, Celsique quæ hisce Commentarijs citavi loca, nunc conjunctim unoque intuitu à me habeto. id insuper certus, hæc si placere intellexero, daturum me operam, integer uti Celsus, hac ratione explicatus, locisque plurimis emendatus, prodeat. Vale.

AVRE.

CORNELII CELSI

DE

RE MEDICA

Liber octavus.

ELSI, Medici & Rhetoris insignis. sic est, non fuit Author hic aut haberi debet gregarius, ut qui cum medendi usu conjunctam solidam habuit eruditionem. Scripsit varia, quo-

rum nonnulla temporis injuriâ perierunt. testis Columell. lib. 1. 1. *non minorem laudem meruerunt nostrorum temporum viri, Cornelius Celsus, & Julius Atticus. Quippe Cornelius totum corpus disciplina quinque libris complexus est. Hic de una specie cultura, pertinentis ad vites, singularem librum edidit.* Etiam Quinctilianns lib: 10. Cap: 1. *Scripsit non parum (in arte Rhetoricâ nempe) Cornelius Celsus, Scepticos secutus; non sine cultu ac nitore.* Superstites verò sunt octo hi quibus de Re Medica, titulum fecit, libri. Vixit temporibus Tiberij, Caligulæ, Claudij & Neronis, quod fuit ab anno nativitatis

Christi 28. ad 60. annis circiter centum quinquaginta ante Galenum. Coætaneus fuit Columellæ, Senecæ, aliorumque virorum celeberrimum. Professione Scepticum fuisse dixit Quintilianus. quæ secta utinam hoc ævo reliquias suas ostenderet. Fuisse etiam præstantem medicum, Anatomicum, Chirur-
gum, hi ejus libri testantur abundè. Cujus dictio adeo pura ac nitida, ipsum uti Plinium mihi superare videatur. Hippocratis scripta tanti fecit, passim uti latinis verbis eum loquentem in Celsi scriptis audias: nec id ab-
simili stylo. inde hujus ævi viri docti, Hippocratem Latinum, Romanum Hippocratem eum vocant.

CAP. I

De Positu & Figura * totius humani Corporis.

*De situ & forma Oeconomix
humanæ.*

* Ossum inter-
fuerunt
nonnulli,
eius Exem-
plar fide,
non Vidi.

S*uperest ea pars que ad ossa pertinet, que quo-
facilius accipi possit, prius positus figuraeque eo-
rum indicabo.*

Absolvi inquit, eorum affectuum descri-
ptionem, reliquo quæ accidere corpori so-
lent;

lent; tempestivum nunc ea quoque vitia tangere non nisi ossibus quæ eveniunt, uti sunt fracturæ, caries, dislocationes.

Igitur ^a Calvaria incipit, ^b ex interiore parte concava, extrinsecus gibba, ^c utrimque lavis, & quâ cerebri membranam contegit, & quâ cute capillum gignente contegitur.

^a Calvaria, (quod calvitiei sit causa sic dicta) latè & arctè sumitur. Significatione latiore, universum significat caput osseum, quod κράνιον græci. Strictè, convexam tantum ejus partem; quæ à figurâ κόρυμβος & σκάφιον iisdem.

^b Tanta ei cavitas, quanta cerebri moles, Hipp. * alibi hujus cavitatis respectu cucurbitæ caput comparat, indeque (lienem† addit) omnium maxumè morbis obnoxium asserit. græcis inde κεφαλή, ἀπὸ τοῦ κεκυφῆσθαι, à cavitate, dicitur.

* 4 de morbis
† eodem lib.

^c Per lævorem, glabritiem, æqualitatem, à quâ omnis abest asperitas ac inæqualitas intelligit. ὁμόμορπον vocat lib. jam explicato Hip: Quâ cerebri membranam tegit, talis esse debuit, ne aspera si foret menyn gem offenderet: quâ cute capillum gignente, ne pericranium.

Eaque simplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in verticem à fronte est.

Occipitis, & Temporum ossa simplicia dicit, hoc est futuris non divisa (nisi ludente subinde naturâ, uti videre est de Vulner. Cap: pag: 56.) incipiendo verò à fronte pergen-
doque per verticem, duplicem eam reddit sagittalis futura,

a Ossaque ejus ab exterioribus partibus dura; ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt.

*a Ossa plurali vocat voce, duas quibus cal-
varia constat tabulas, quarum respectu ^{διπλόν} dicit cranium Hippocrates. Harum superfi-
cies externas, (quarum una menyngem, pe-
ricranium altera respicit) duriores dicit in-
ternis, quibus nempe medullam interposi-
tam tangunt, nam emolliuntur illa loca à me-
dullâ humidâ.*

*Interque ea venæ discurrunt, quas his alimentum
subministrare a credibile est.*

Meditullium inter duas tabulas medium
(è quo nonnulli tertiam fingunt tabulam)
substantiâ constans telis aranearum, aut a-
pum favo simili, multa habet punctula pro-
tuberantia, quæ compressa sanguinolentam
fundunt

fundunt medullam. Hæc ita Hipp: καὶ ἔχουσιν ὅσον ἐν ἑαυτοῖς ὅμοια σαρκία πολλά; ἐν δὲ ἐν τῷ ὅσῳ καὶ φλε-
βία λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἷματι πλεία: Et habet os
cranij multas carunculas: sunt etiam in osse venulae
tenues & cavæ, sanguinis plenæ. Hæ illæ sunt ca-
runculae, è quibus interdum præ valido in
caput incidente ictu sanguis expressus ac pu-
trescens, os corrumpit, multorumque malo-
rum existit causa, nullâ interim in osse neque
fissurâ neque fracturâ apparente. Carunculas
illas, unâ cum duabus tabulis depictas exhi-
bet pag: 33. de Vuln. Capitis.

Credibile est. imo certissimum. est nam-
que medulla proximum ossium nutrimen-
tum. Luxuriat autem præter solitum in hisce
ossibus medulla, quæ causa inflammationi
opportunum reddit cranium.

*Rarò autem calvaria solida sine suturis est, locis
tamen æstuosis facilius invenitur.*

Suturis distinctum esse caput, neminem
latere potest. Quorum usus, ad fuliginum
effluvium, membranosorumque filamentor-
um è durâ menynge, perioftion producente,
trajectione.

^a Author Herodot: lib: 9. in Platænsi
strage caput nullâ prorsum suturarum com-

missurâ repertum. Cui succinerre videtur Aratus: πολλὰ δὲ ἄρραφές κεφαλαὶ πάγει ἀνθρώποις. *Capitum pleraque hominibus citrà suturas compacta sunt.* Arrianus, æthiopum crania futuris nullis laxa prodidit. Notat & hoc loco Celsus; locis æstuosis facilius ejuscemodi inveniri crania asserens.

Et id caput firmissimum atque à dolore tutissimum est: ex cæteris, quo suture pauciores sunt, eò capiti valetudo commodior est.

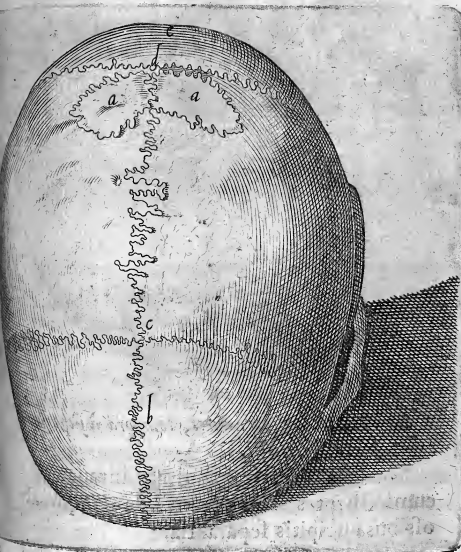
Paradoxologus hic videtur Celsus. reclamat tota Antiquitas; refragatur ratio, naturæque institutum; ut quæ futuras frustrâ non fecit. Nâ sic interpretari Celsi verba velimus, minus externis obnoxios esse injurijs quibus ἄρραφες cranium. Quo enim magis cranium compactum, eò externis lædentibus minus ad cerebrum patet aditus.

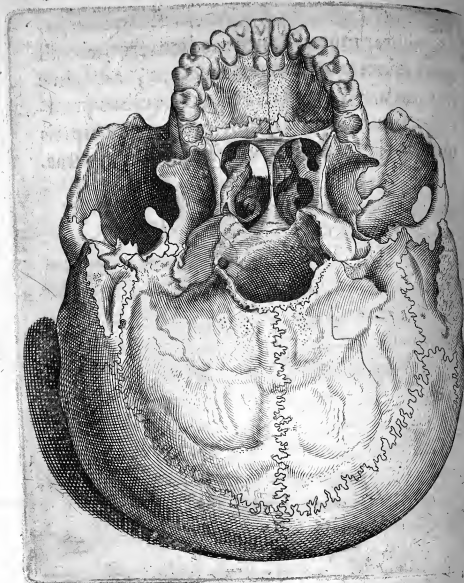
^a lege etiam.

Neque^{*} enim^a certus earum numerus est,^b sicut ne locus quidem.

^a Certus non est futurarum numerus, respectu Scriptorum hac de re contententium. Sunt namque, qui squammosas à futurarum numero excludant; At in naturâ, regulariter ac ordinariè agente, certus est. Est namque coronalis, sagittalis, lambdoides, squammosæ, & illæ quas jam Celsus describet.

¶ Nam sagittalis stationem suam non infrequenter mutat, & per mediam frontem ad nares etiam per medium occiput, ad spinæ initium usque excurrit. Sunt & quibus peculiare futura; quod ipsum prope os occipitis observavi non semel. vide sequentes figuras.

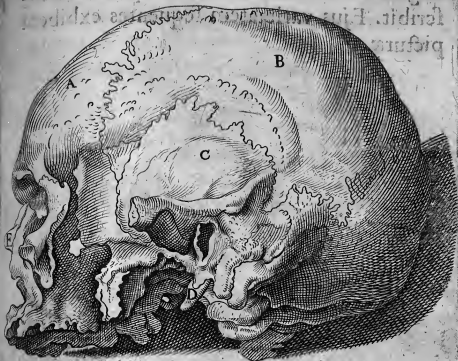

Ferè tamen due super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt.

Squamosas sive mendosas innuit, circumscribentes Temporum ossa, eaque ab ossibus sincipitis separantia.

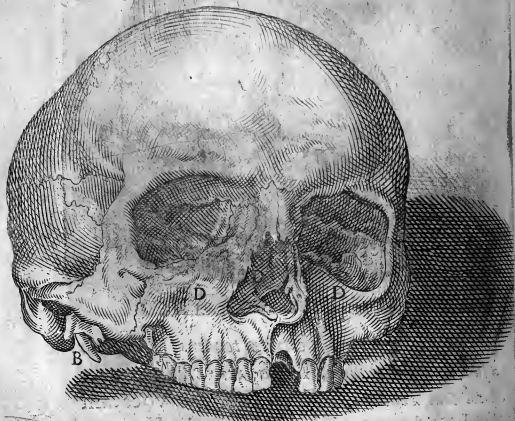
Tertia

Tertia ad aures per verticem tendens, occipitium à summo capite diducit. Lego; tertia ad latera per verticem tendens. Nam describit vocatam lambdoidem, quæ occiput cingit. Hæc autem statim post verticem angulum suum ostendens, inde in diversa abit ad latera. Vide Tabulam osteolog: pag: 91. litera d.

Quarta, ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit, eaque modo sub imo capillo desinit; modo frontem ipsam a secans inter supercilia finitur.

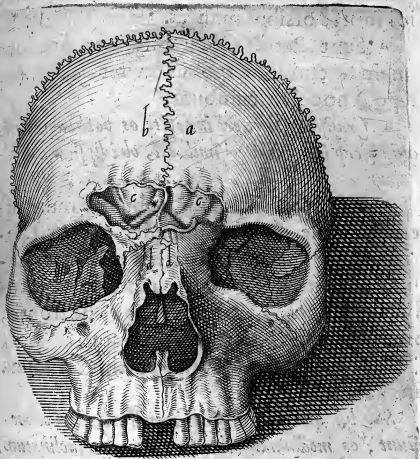
Sagittalis & Recta dicta est quam hic describit. Ejus varietatem sequentes exhibent picturæ.

Idipsum in solis qui fieri putant fæminis, falluntur. Naturæ, liberè & pro suo arbitrio agentis, lusus est. Falluntur & ij, qui existimant hanc ad nares excurrentem delere civitatem

vitatem quam ad narium radicem ostendit frontis os; uti & tales omnes simos esse. Contrarium ostendit autopsia, diluendis controversijs Anatomicis legislatrix fidissima.

Ex his cetera quidem sutura in ^a unguem committuntur. Hę vero quę super aures transverse sunt, totis

orū paulatim extenuantur; atque ita ^b inferiora ossa superioribus leviter insidunt.

^a Pectinatim se invicem ingrediuntur futurarum ope quæ junguntur ossa. ratione non multum à gynglymo differente, nisi quod ibi motus ossibus maneat.

^b Sunt Petroso ossa inferiore sita loco quàm fincipitis; ut quibus leviter assident. (sic lego,) hoc est accumbunt.

^a Crassissimum verò in capite os post aurem est, quia ^b capillus, ut verisimile est, ob id ipsum non gignitur.

^a Credo solidissimum, robustissimum dicere voluisse. Quid enim? adeo tenue est petrosum os, etiam transparens uti sit. at densum, & petræ instar (unde petrosi vox ei tributa) firmum. Crassitie verò ab osse frontis, fincipitis, occipitis longè superatur.

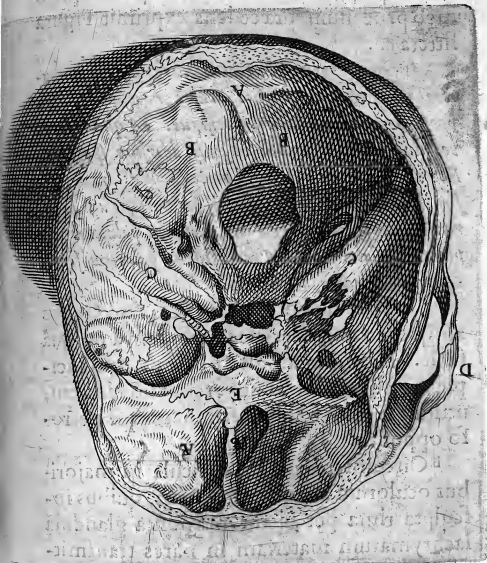
^b Densitas ossis partim, partim cerumina in causâ sunt.

Sub his quoque ^a musculis qui tempora ^b conne-
ctunt, os medium in ^c interiorem partem inclinatum
positum est.

^a Temporalibus.

^b Nonnulli contegunt legunt, vox Celso
minus familiaris.

De Iugali cum loqui putant quidam.
non assentior. Causa mihi gemina: non e-
nim illud os sub musculis est, verum illis im-
positum: tum & paulo post ex instituto Iuga-

le describitur hoc eodem capite. De quarto processu ossium petrosorum eum loqui arbitror, cui auditus organum insculptum, illud autem in interiore parte inclinatum est, ita ut conspici nisi ablatâ calvâ nequeat. quem dico processum præcedens exprimit Figura littera c.

At facies ^a futuram habet maxumam, quæ à tempore incipiens; per medios oculos naresque transversa pervenit ad alterum tempus. A quâ ^b breves duæ sub interioribus angulis deorsum spectant. Et ^c malæ quoque in summâ parte singulas transversas futuras habent. A ^d medijsque naribus aut superiorum dentium gingivis per medium palatum una procedit ^e aliaque transversa idem palatum secat. Et futura quidem in plurimis hæ sunt.

^a Hæc est quam futuram octavam Celsus alijque faciunt, secernens frontem à reliquâ facie. Nam illa ab altero osse petroso incipiens transversa transit per narium radicem, utriusque oculi fossam, terminaturque petroso opposito.

^b Circumscribunt hæ ossicula in majoribus oculorum angulis conspicua, quibus insculpta rima per quam præposita glandula lachrymarum materiam in nares transmittit.

tit. quâ exesâ, fit ægilops, faciei ulcusculum.

c Loquitur de futuris separantibus os jugale à malarum ossibus in ipsâ facie, loco maxumè protuberante.

d Inconjugata hæc sutura (si non potius harmonia vocanda) in palato valde conspicua, separat palati ossa, excurrens à risorijs dentibus ad transversa palati ossicula. vide Tabulam osteologiæ pag: 49.

e Hæc transversa harmonia, cujus mentionem jamjam feci, dicata septimo octavoque superioris maxillæ ossibus, conspicua Tabella, jam citata.

f At coronariam non descripsisti, nobilissimam; quæque neminem quum lateat, omnino existimo nonnulla hic perijsse.

a Foramina autem intra caput maxuma oculorum sunt, deinde b narium, c tum quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorum sunt, d recta simpliciâque ad cerebrum tendunt.

a Speciosè licet neotericorum nonnulli discrimen faciant inter Fossam, Sinum, Foramem, vides eos Authore Celso non loqui. Quid enim, ille oculorum thalamos foramina vocat, quod illi non dixerint.

b Narium foramina bifida, ascendencia

ad ethmoides os usque, ab eo descendencia terminataque gutturis capacitate. Per nares prodire quæ ore continenter quotidie cernimus, quod per hæc fit foramina.

^c Constituentia auditorium meatum. Multo tamen capacius quod occiput ostendit foramen.

^d Præbent hæc nervis opticis aditum.

Narium duo foramina ^a osse medio discernuntur. Siquidem ^b hæc primum à supercilijs angulisque oculorum osse inchoantur, ad tertiam ferè partem, deinde in cartilagineam versa quò propius ori descendunt, eo magis ^c carunculâ quoque molliuntur.

^a Est hoc mihi undecimum maxillæ superioris os, verè narium diaphragma, tangens parte unâ colatorium os, alterâ palato insistens. habet hoc utrinque rimam, squamâ osseâ tectam, transeunti pituitæ dictam. Coeunt hæ, simplexque faciunt foramen, habens rimæ ideam, anteriore palati parte ubi incisorij dentes.

^b Tribus partibus nasum constare dicit, osseâ, cartilagineâ, carneâ. Os & cartilago faciunt, semper uti nares pateant, ne aëri cerebrum petenti unquam denegetur aditus. Ideo namque Respirationem illam naturalem vocant medici.

^c Alas

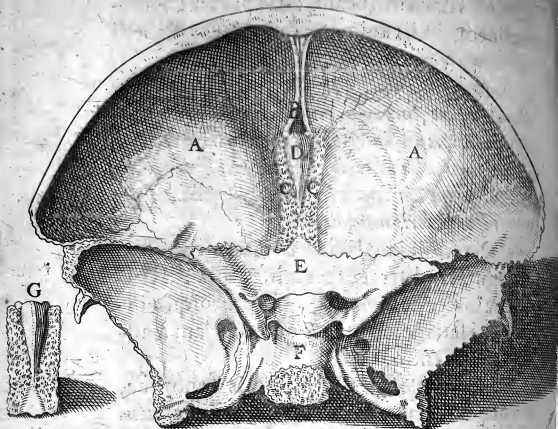
^c Alas narium vocant; quas præter consuetudinem, in ijs animam qui agunt, flabelli instar moveri cernimus.

Sed ea^a foramina, quæ à summis adimas nares simplicia sunt, hi rursus in bina itinera dividuntur. Aliæque ex his ad fauces pervia spiritum & reddunt & accipiunt; alia ad cerebrum tendunt. In^b ultima parte in multa & tenuia foramina dissipantur, per quæ sensus^c odoris nobis datur.

^a Describit jam bifida ab intermedio diaphragmate discreta foramina, alia descendencia, ascendencia alia, quæ unicuique inquirenti satis apparent, & quorum jam à nobis facta mentio.

^b Hæc sunt ossis Cribriformis foramina, per quæ aer secum ferens odoratus materiam, processus mammillares nervosq; petit odoratorios: tum & destillans mucus, in nares se præcipitat. Ejus ossis en hic iconem.

^c Ita est. At quo pacto odoris sensum accipit cerebrum, tum & aërem ad respirandum, quum cribriformis ossis foraminula oppleta visuntur? dixerim, per foraminula palati. Quod tamen dicam licet, non assero tamen.

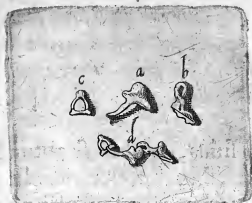

In aure quoque primò ^a rectum & simplex iter procedendo ^b flexuosum fit, quod ipsum juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est.

^a Rectus simplexque manet auditorius meatus donec occurrat tympani loco, ibi tria offendit ossicula menyngem firmanitia, quæ malleo incudi, stapedi comparari solent.

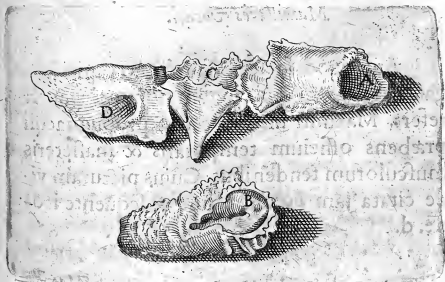
^b Tym-

^b Tympani ablatâ membranulâ multæ occurrunt cavernulæ squammulis offeis discretæ. Plenę hæ sunt purissimis ac elaboratis animalibus spiritibus, tympanum tendentibus, quòd superficie oppositâ ab aëre verberatur.

^c Materiam illius facultatis intelligit: audiendi namque facultas, hoc est vis sonos distinguens, ab ipso pendet tympano.

Iuxta ea ^a duo parvuli quasi sinus sunt, superque eos finitur os, quod transversum à genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur, jugale appellari potest, ab eadem similitudine, à quâ id græci ζυγῶδες appellant.

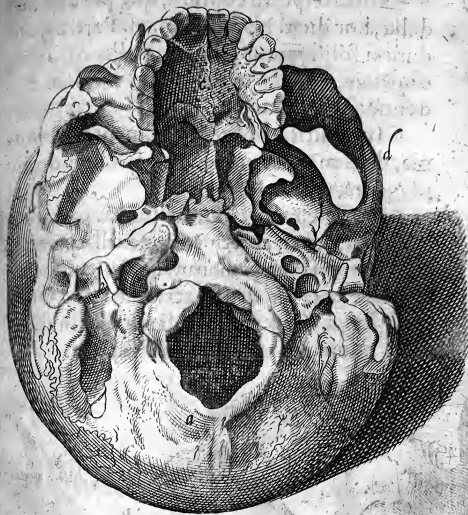
^a Sunt ij sinus, quibus se rotundis infinuans processibus inferior maxilla, instar cardinis movetur; insculpti ossi petroso ad radicem ossis iugalis prope auditorium meatum. Quo loco etiam conspicui sunt stylo, & vaccino uberi comparari soliti processus.

Figura II.

II. Sinus maxille recipiendæ dicati.

ii. Processus a vaccini uberis similitudine Mamillares Vocati.

^b Aut quod faciei ossa reliquo capiti jungat; aut à figurâ, quia jugum non ineleganter refert. Maximi usus hoc os, propugnaculi præbens officium temporalis & masseteris musculorum tendenibus. Cujus picturam vide citata jam Figura e. tum & sequente icone. d.

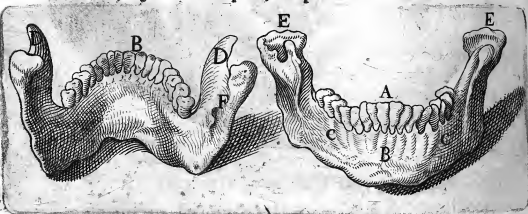

Maxilla verò est ^a molle os, eaque ^b una est, cu-
jus eadem ^c media & etiam ima pars ^c mentum est,
^d à quo utrimque procedit ad tempora, solaque ea mo-
vetur.

^a Forte respectu copiosæ, quâ prædita medullæ, hoc dicit. Nam Gal. II. us. Part. cap. 18. durum solidumque asserit maxillæ os. Sicq; oportuit, ob fortes quos loquendo ac mandendo sustinet motus.

^b In adultis, oblitterata in mento harmonia, duas maxillæ partes per synchondrosin jungente, unica est.

^c Aristoteles. I. Hist: Anim: Cap: II. *γένδυον* Mentum, vocat; anteriorem maxillæ partem, ubi compressa ea paulum visitur, cuique incisoriij dentes infixi. Ita etiam Ruffus Onomas. lib: I. Cap: 7. Dividi maxilla in mentum, ipsum corpus, & processus solet.

^d Temporibus ossibus se jungit, articulata rotundis suis capitellis eorum ossium sinibus ad radicem zygomatis. Hocque monet lib:

lib: de Vulner: Cap: Hipp: hanc nimirum
syntaxin periculofiora facere temporum vul-
nera.

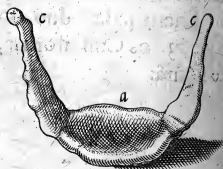
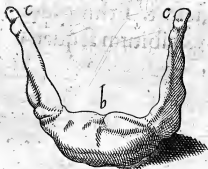
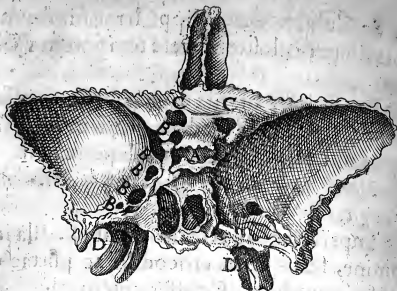
e Per se inter omnia capitis movetur ossa
maxilla, si os hyoides addas; nam & ei arbi-
trarius motus, ut quem muscoli perficiunt.

a Nam a male cum toto osse quod superiores den-
tes exigit, immobiles sunt.

a Superiorem maxillam intelligit. illa in
homine, secus ac in crocodilo ac psittaco,
per se immobilis. Constat autem pluribus
ossibus quæ Author non tangit; narium duo
(vide figuram pag: 38. dd.) in majoribus o-
culorum angulis figurâ pag: 49. littera p. in
naribus tria. duo genarum, eadem figurâ. l.
ad finem palati duo. ibidem t. Ethmoides
pag: 73. os Cuneiforme, exhibitum sequen-
te figurâ.

Adde

asbnyflicolba

Adde os Hyoides.

Hæc ossa unà cum dentibus, quos jam Author describet, superiorem vocatam constituunt maxillam.

Verum ipsius maxillæ partes extremæ quasi a bicornes sunt. Alter processus intra latior, vertice ipso tenuatur, longiusquæ procedens sub osse jugali subit, & super id temporum musculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo sinu qui juxta foramina auris est, cardinis modo fit: ibiquæ huc & illuc se inclinans maxillæ ^b facultatem motus præstat.

^a Quatuor processibus donata maxilla est, quorum duo acuminati, obtusi duo. Acuminati ^{negavay} Galeno, os jugale subeunt, ibiquæ tendinibus musculorum, maxillæ motui dicarorum, operam suam navant. Obtusi, voluntur in Petroforum ossium sinibus. vide picturam ejusq; explicationem pag. jam citata 74.

^b Sunt qui *facilitatem* non *facultatem*. placet recepta lectio.

Duriores osse dentes sunt; quorum ^a pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hæret.

Dentes quasi edentes, à voce græcâ *ἰδω* nomen acceperunt. Hos substantiâ constare ossibus quibus inhærent duriore asserit. Sicq; est, partem cui magis densa compactaque

P p quam

quam dentium consistentia in corpore non reperias. Plinius lib: 16. Cap. 7. flammis indomitos, ignibus invictos ob id dicit. Idem lib: 36. Cap: 17. cadavera sarcophago inclusa absumi intrâ quadragesimum asserit diem, exceptis dentibus. invictæ duritiei indicio.

^a Totidem numero in superiore quot in inferiore conspiciuntur maxillâ, nimirum utrimque sedecim.

Ex his quaterni primi quia secant, ^a πρῶτοι à græcis nominantur; hi deinde quatuor ^b caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrimque fere ^c maxillares quaterni sunt, præterquam in his in quibus ^{*} tres ultimi qui serò gigni solent, [†] non increverunt.

^{*} Quæ tres?
Delenda hæc
vacula.
[†] Iam increverunt. Ita omnino legendum arbitror.

Quadripartitò dividi dentes ab osteologis solent, in Incisorios, Caninos, Molares, Genuinos. Incisorij quatuor (quod de una dico maxillâ etiam de alterâ dictum est) Canini duo: Molares octo: duo Genuini. ^a Incisorios ac si dicas, ab usu; a numero Quaterni; à loco Primores; quod nobis ridentibus, diductis labijs, præ alijs se ostendant, γαλάσιοι Risorij. Hi ad articulatam faciunt enuntiationem quâ de re Plinij videatur locus. 7. Cap. 16.

^b Κυνόδοντες a figurâ acutâ græcis, Mordentes,

Fractorij iidem ab usu. à positu Collaterales. Etiam Columellares, quod hisce dolentibus frequenter in consensum Columella trahatur. Oculares quoque, quòd qui superiore maxillâ, peculiarem cum oculis habeant consensum. videatur etiam hanc ad rem Plinius lib: 7. Cap: 12.

• Quòd majorem maxillarum partem occupent sic dicti, sunt namque in utroque utriusque maxillæ latere quatuor. Etiam, idq; communiter, Molares à latâ figurâ molari-
bus lapidibus simili.

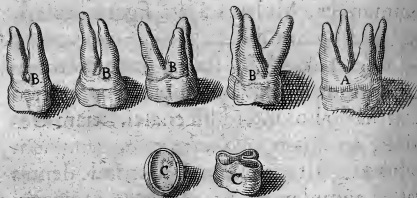
• Quia serò gigni solent inde Serotini Scriptoribus. Notavit namque Hipp. quarto quaternario hos interdum enasci. Etiam Genuini, quoniam raro antequam genuinam homo attigerit etatem prodeant. inde dentes etatem complentes. Et σοφρωνισῆρες, Sapientiæ dentes; eâ quòd se ostendant etatis parte, sapere quâ homo debeat.

Ex his a priores singulis radicibus, b maxillares utique binis, quidam etiam ternis c quaternisve nuntantur.

a Tam incisorij quàm canini. rarum namque est caninum duabus præditum esse radicibus.

^b Vastiores namque reliquis firmitus radicari debent. Notatu dignum, maxillares superiores, eos quos inferior habet maxilla, unâ semper radice superare. credo, quia illi penduli.

^c Ternis præditi radicibus multi conspiciuntur molares ast, rarum admodum dentem quater radicum videre.

*Ferèquæ a longior radix brevior dentem edit,
^b rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa est.
^c Ex eadem radice in pueris novus dens subit, qui multo sæpius priorem expellit, interdum tamen supra infrave eum se ostendit.*

^a Radice dentis alimentum absumente.

^b Si ossibus maxillarum (quæ *phalva* peculiariter

liariter græcis) dentes inherentes, mortariola (*Βότρυς* græcis) sibi faciant recta, exferit se recto ductu dens; sin aliter, secus.

c Puerorum dentes appendicibus præditi sunt, quæ nondum dentibus coaluerunt. Si itaque dens à suo solutus appendice proci-
dit, ex eadem alius producit: sin cum epi-
phyfi labatur dens, renasci non cernes. Vi-
de picturâ dentium jam exhibitâ, Chara-
cteres C. C.

Caput autem spina excipit. Caput dorso (sic dicto quia deorsum extendatur) impositum. Constat ossium 34 inter se cathenatione, quæ Spina Osteologis, à spinosis quibus armata visitur processibus. Hujus primæ vertebræ articulatur duobus locis caput, excipiens binis occipitis ossis processibus ejus totidem sinus, sicque cum primo hoc osse rectis motibus movetur caput. Dentiformem verò tangens vertebræ secundæ processum, in eo circumagitur.

Ea constat à vertebrais quatuor & viginti.

Sacri ossis ac coccygis partes si non con-
numeres. sunt alias 34.

a Ossicula spinam facientia, à perenni ac pene nunquam cessante motu conversione-

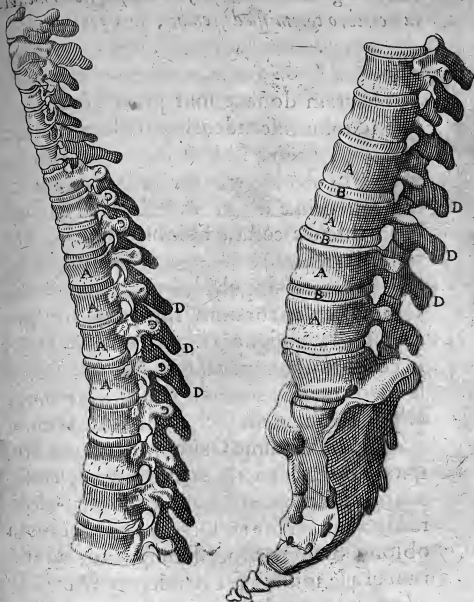
que, Vertebrae dicuntur. Eodem respectu
græcis σπονδυλοι.

^a Septem in cervice sunt, ^b duodecim ad costas,
reliquæ quinque sunt proxima costis.

^a Quæ inde cervicales Osteologis. Harum
prima peculiari voce ὀπισθοφύς græcis. Secun-
da ὀδους Hippocrati, à processu dentiformi.
Septima ἀτλας, Hippocrati καὶ ἐξοχλὺς, μέγας.

^b Quarum singulis binæ articulantur co-
stæ, indeque in situ vitium accipientes, gib-
bositate thoracem deformant, perpetuæ in-
valetudinis, ne dicam mortis causam non
rarò adferentes. Vide Aph: 36. 6. Harum
duodecim quæ ordine prima ἀσφαλεία græcis:
secunda μαχαλίς ηρ: postrema ἀσζώσης ηρ.

^c Hæ Lumbales vulgo dictæ, cæteris va-
stiores multo, utpote ijs basis loco suppositæ.
Harum prima, quod ei renes accumbant,
græcis νεφρίτις, quinta ἀσφαλίστης, quasi tutam à
sacro osse stationem accipiens. Harum se-
riem, quæ sequitur exhibet figura.

*Ha atheretes brevifq; ab utroque latere processus
duos*

* lego ex-
runt.

† lego, ea.

* pervia le-
gendum
cauteo.

*duos * exigunt : ^b mediæ perforatæ, qua spinæ medul-
la ^c cerebro commissæ descendit, ^{† d} circa quoque per
duos processus tenuibus cavis * perviæ, per quæ à
membranâ cerebri similes membranulæ deducuntur.*

^a Septem donatæ sunt processibus verte-
bræ, duobus ascendentibus descendentibus
totidem, quibus sibi invicem per gyngly-
mon articulantur. transversis duobus, quibus
musculi spinæ dicati motibus nectuntur,
& in thorace costæ. Spinoso itidem, parte
posteriore, uno.

^b Foramen singulæ habent amplum satis.
Omnium vertebrarum foramina sibi in-
vicem juncta, insignem illam, quaque major
in corpore non reperitur, constituunt fistu-
lam, quam amplitudinis respectu *ἰσχυρὰ σπύγγη*
Hippocrates, medullæ spinali destinatam.

^c Sic est maxime Celse, non est cerebro,
quod nonnulli puerili errore putant, conti-
gua medulla spinalis, sed continua. nimi-
rum natura cerebrum è cranio produciens in
oblongum fingit processum spinam, ad cru-
rum usque initium se extendentem. Autopsiæ
fidem derogas? docebit te epilepsia, apople-
xia similesque affectus. Hos namque cere-
brum affligere non ignoras. at dic quæso,
quor

quid in Epilepsiâ non solum cerebrum, verum universum convellatur corpus? quid apoplexia universo corpori sensum motumque auferat? partium continuitate hæc fiunt.

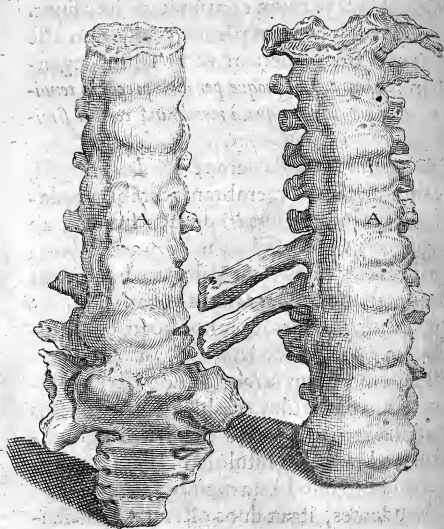
d Textum hic non parum corruptum esse quis non videt? apertior ut sit sensus legendum censeo: *Ea quoque per duos processus tenuibus cavis pervia, per quæ à membranâ cerebri similes membranulæ deducuntur.*

Ea, spinæ medulla nempe. *Per duos processus*, membranofos, à membranis cerebri productos. *tenuibus cavis pervia*; duabus fistulis, ab intermedijs processibus membranofis separatis pervia; quos ventriculos medullæ meus de spinali medullâ tractatus vocat.

Author hoc paragrapho notat constitutionem medullæ internam, quam dicit dirimi à menyngibus cerebri in duo latera. Sicque est, ventriculus cerebri quartus junctus medullæ initio, per ejus excurrit longitudinem, reddens eam fistulosam. Illam fistulam fecernunt in duo latera membranæ à cerebro descendentes, ita ut duos ostendat ventriculos medulla. hæcque hemiplegiæ causa.

Omnesque vertebrae, exceptis tribus summis, a superiore parte in ipsis processibus parum desinentes

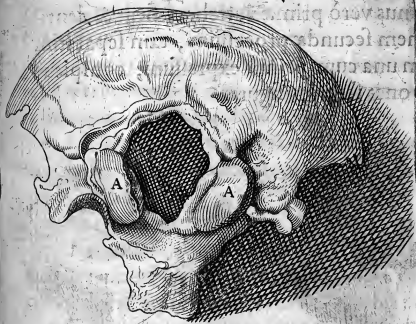
sinus habent, ab inferiore alios deorsum versus pro-
cessus exigunt.

De superficialijs loquitur sinus, quibus
 ascen-

ascendentes descendentesque vertebrarum
præditi processus. nam hisce seinvicem exci-
piunt. utque facilius esset motus, loca hæc
oblita mucilagine lentâ viscidâque intus,
quâ absuntâ volubilitas illa vertebris eri-
pitur. inde enim silicernij fiunt, uti sequens
exhibet pictura. quæ & processus ossis occi-
pitis, notatos A. & sinus primæ Vertebrae B.
insignitos exhibet.

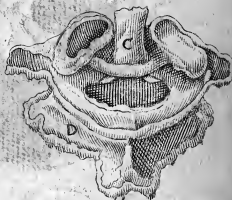
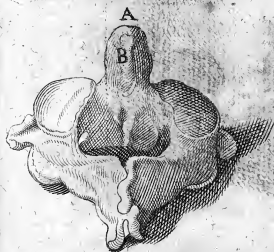

Summa igitur protinus caput sustinet, b per duos sinus exceptis exiguis ejus processibus. Quo fit, ut caput sursum deorsum versus tuberibus exasperetur.

a Prima & secunda vertebræ capiti junguntur; illa locis duobus, uno hæc, quod paulo ante monitum.

b Sinus hi in primâ vertebrâ conspicui. Processus utrimque adstant magno occipitis foramini, sicuti hæc exhibet figura.

Sinus verò primæ vertebræ, sicut & denti-formem secundæ processum, tam separatim quam una cum primâ expressum, conspicuè proponet sequens figura.

c Mendosus hic est textus. quid enim sibi vult

vult vocula *fursum*? cum deorsum versus processus solummodo exferat caput. Lego itaque: *quo fit ut caput deorsum versus tuberibus exasperetur*. Nisi de dentiformi processu, qui fursum erigitur eum loqui velimus. at is non est capitis processus. Processus porrò deorsum exsertos jam exhibita refert figura.

Secunda superiori parti inferiore. quis sensus? nullus sane. lego, *secunda superiori parti inferioris*. ut mens, fit secundam vertebram jungi superiori parti inferioris vertebræ. nulla tum obscuritas.

Quod ad a circuitum pertinet, b pars summa angustiore orbe finitur. c itaque superior summe circumdata, in latera quoque caput moveri finit.

^a Ad orbicularem capitis motum; nam in vertebrâ primâ movetur non nisi rectis motibus caput.

^b Summa pars processus dentiformis secundæ vertebræ: nam illa in acumen desinit, quo occipitis ossi jungitur. Illud dicti processus acumen proponit jam data figura.

^c Caput circumdatum seu orbiculari motu agitatum in vertebrâ secundâ, permittit eadem vertebra illud in latera moveri, sed in primâ vertebrâ.

Tertia eodem modo secundam excipit. quo à secundâ excipitur nempe.

Ex quò facilis cervici mobilitas est. quæ res facilem confert cervici motum:

Ac ne sustinere quidem caput posset, nisi utrimque ^a recti ^b Valentesque ^c nervi collum continerent, quos ^c νεύρας græci appellant. Siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus, ultra prolabi superiora non patitur.

Quid si loco recti, lecti legamus. apertior fuerit sensus, quum nulli sint in collo nervi recti vertebrae inter se nectentes.

Per nervos intelligat necesse est ligamenta sibiinvicem vertebrae arctè nectentia. Notum namque est nervi vocem triplici sumi apud medicos significatu: pro nervis propriè sic dictis: tendinibus: ligamentis. neque primi, nec secundi collum continere si sive vertebrae jungere possunt, quum ligamentis illud conveniat. Author tamen tendines intelligere videtur, uti sequentia ostendunt verba.

Ita Rhodiginus legit. malini cum Barbaro ^{τένοντες}. nam de musculorum colli tendinibus eum loqui quæ sequuntur satis innuunt. Siquidem horum inter omnes flexus alter
semper

semper intentus, ultrà prolabi superiora non patitur.

Iamque Vertebra tertia, tubercula quæ inferiori inserantur excipit. Cæteræ ^a processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, ac per sinus quos utrimque habent, superiores accipiunt: ^b multisque nervis & multa ^c cartilagine continentur. Ac ^d sic uno flexu modico in promptu dato, cæteris negotijs homo, & rectus insistit, & alioqui ad necessaria opera curvatur.

^a Quotquot sunt, omnium articulatio fit per ascendentes descendentesque processus. Nam gynglymi quædam est idea qua vertebrarum spinæ fit syntaxis.

^b Nota nervi voculam, nam eâ fuit paulo ante eadem usus significatione: intelligit autem nervea ligamenta vertebrarum syntaxi tributa ad firmiorem nexum.

^c Interior processuum ascendentium descendentiumque superficies obducta est substantiâ cartilagineâ molli admodumque lubricâ, ad faciliorem motum. Hac absumentâ induratave, adnasci sibiinvicem vertebræ solent. vide paulo ante positam figuram. pag:38.

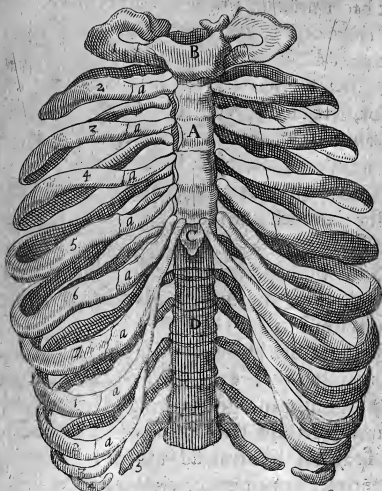
^d Articulatio vertebrarum firma adeo existit, omne motus genus absque tamen dislocatione spinæ peragere uti homo valeat. Vi-
dere

dere nonnullos est, corpus per circulos mirâ
trajicientes agilitate. alios spinam adeo in-
curvare capite uti calces aut tibias tangant.
alios nescio quas peragere gesticulationes,
vix uti ceræ sequacior videatur natura. Hæc
absque certâ vertebrarum dislocatione fieri
non possent, nisi firma eorum foret articu-
latio.

*Infrâ cervicem verò summa^a costa contrâ^b hu-
meros sita est. inde^c undecim inferiores usque ad
imū pectus perveniunt, ^d Hæque primis partibus
rotundæ & leviter quasi capitulatæ, vertebrarum
transversis processibus ibi quoque paulum sinuatis,
inherent. ^e Inde patescunt, & in exteriorē partem
incurvatæ, paulatim in cartilaginem degenerant.
Eaque parte rursus in interiora leniter flexæ, com-
mittuntur cum osse^f pectoris.*

Thoracem osseum, descriptâ spinâ nunc
delineabat. ejus en iconem.

Ad

^a Ad colli radicem thorax incipit, constans Costis, Sterno, Claviculis, Scapulis. De Costis primo agit; quæ à custodia vitalium sic dictæ, græcis *πλευραι*, quasi *πνέουσαι*, ὅτι τὴν πνέουσαν ἀ

R r

respi-

respirando nempe. Sunt numero 24. Nec variat hic numerus pro sexus diversitate.

^b Priore quæ se offerunt loco ἀντιστοιχοι re-
tortas ac si dicas ac recurvas, ob brevitatem
dictæ græcis. Has contrà humeros sitas ait
Author; sicque est, vocando humerum sca-
pulæ cum brachio & claviculâ conjunctio-
nem, nam ei loco vicinæ hæ costæ.

^c Harum quæ tertia & quarta σέρεαι, firmæ,
robustæ: quinta cum sextâ, σερνίδες: septima
ac octava, πνευστοί.

^d Sunt bis capitatae prope vertebrae costæ,
junguntque se duobus transversorum pro-
cessuum sinibus.

^e Sequentibus hujus paragraphi illud vult,
costas singulas semicirculum exhibentes,
cum junguntur integrum peragere circulum,
sicque sphaericam tribuere thoraci figuram,
quo spatium liberius ad motum haberent
quæ thorace continentur vitales partes.

^f Os hoc pectoris scuti in modum cordi
anteriorius præpositum, sicuti posterior scapulæ.
σέρων & σέρων græcis. Huic se jungunt anterior
costæ, uti vertebrae posterior. vide præceden-
te figurâ A.

Quod ^a Valens ac durum a ^b faucibus incipit, ab
utroque

utroque latere ^c lunatum, & à præcordiis jam ipsum quoque ^d cartilagine molitum terminatur.

^a Valens ac durum vocat pectoris os, non respectu substantiæ, quæ ei minimè solida, verum mollis ac fungosa, ne pondere suo thoracis impediret motum; sed ex eorum sententiâ qui olim sub hoc osse mentis esse firmitudinem existimabant, ὡς τὸ σέρραν τῆ τοῦ εἶναι. inde βαθύσερρον, ὀσερρον, πικιλάσερρον. quæ omnes vocolæ animum respiciunt.

^b Nisi legamus à jugulo, non video quæ erroris excusari possit Celsus. quid enim sterno cum faucibus intercedit? universa colli longitudo intermedia visitur.

^c Vbi sternon initium sumit, si ab omnibus separetur partibus, tres ostendit lunatos sinus: parte mediâ exactè unum, duosque à lateribus quibus claviculæ se insinuant. Medius sinus peculiari voce græcis σφαγή, latinis jugulum? utrisque, quia ob plurium vasorum hoc loco concursum certum inferant interitum incidentia hic vulnere. Sunt illa vasa, iugulares tam venæ quàm arteriæ internæ externæque; eadem vasa axillaria; sextum nervorum conjugium; nervi recurrentes; muscoli præterea capitis, laryngis, hyoidis

motibus addicti. Iuguli locum exhibet B. jam datæ figuræ.

^d Hæc illa tantopere nobilitata scriptoribus *Ἐπιφύδης*, cartilago Ensisformis latinis dicta notata C in prægressâ figurâ. Cujus munus diaphragma hoc loco planè apertum omniq̃ue præsidio destitutum munire, minimè verò, (quæ tamen vulgaris opinio) ventriculi superius orificium. Vsum hunc tabidi, hypochondriaci probant, utpote conspiciam hoc loco foveam cuncti ostendentes. uti & ij quibus soluta à sterno cartilago hæc procidit, de respirandi difficultate non verò stomachi detrimento queruli.

Sub costis verò a prioribus quinque, quas ^b ῥόθας Græci nominant, breves tenuioresq̃ue, atque ipsæ quoque paulatim in cartilaginem versæ, extremis ^c abdominis partibus inhaerescunt; imaque ex his majore parte nil nisi cartilago est.

^a Prioribus septem. illæ *ἀληθείς* Hippocrati; sequentes quinque *ῥόθαι*. Priores quia legitimæ, idcirco sterno septem ascribimus partes osseas, nam ei illæ se jungunt, sicq̃ue legitimum vitalibus præstant officium, secus ac inferiores.

^b Quia a verâ costarum naturâ degenerantes,

tes, etiam naturalibus visceribus, Lien, Ventrículo, Iecori inserviunt, secus ac veræ.

^c Hypochondrijs five præcordijs, ubi jam dictæ partes sitæ.

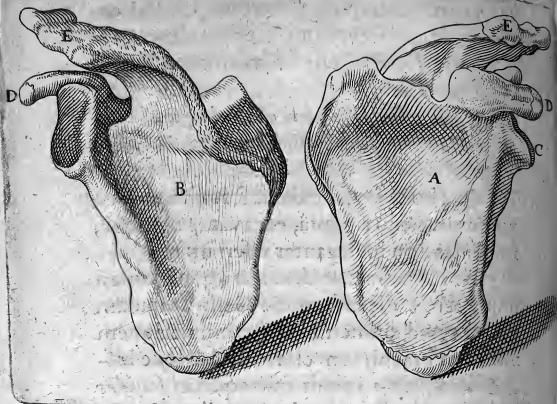
Rursus à cervice duo ^a lata ossa utrimque ad ^b scapulas tendunt, nostri ^c scoptula operta, ^d ὠμοπλάτας greci nominant

^a Quæ hoc ævo scapulæ & scapularum ossa vocantur. credo à figurâ, excavata, namque, scaphulas non ineleganter referunt:

^b Nisi legamus *ad claviculas* (quod tamen non assero) dicendum est Celso scapulam vocari quod humerum alij, conjunctionem nimirum brachij cum claviculis latisque hisce ossibus. nam inquit utrimque *ad scapulas tendunt*. unde? incipiendo à partibus horum ossium acuminatis, & scandendo (inde non desunt scapulas qui dictas velint) sursum.

Quænam acuminatæ, & latiores scapularum dicantur partes sequente videre est figurâ.

^c Quia operiunt parte corporis posteriore vitalia. inde namque vulgo scuta cordis. Quum namque oculis cervix destituatur, à tergo incidentes ictus prævidere neque avertere quimus.

^d Lata humerorum ac si dicas ossa. Humerus enim non pars corporis, locus solummodo est.

Ea in summis ^a verticibus sinuata, ab his ^b triangula, paulatimque lateſcentia ad ^c spinam tendunt, ex quo latiora quaque parte sunt, hoc hebetiora.

^a Vertices scapularum sinus habent, quibus brachiorum se jungunt capita. ne autem articulatio loco facile moveatur, appositi processus

cessus insignes, coracoides unus, spinosus alter.

^b Triangularis quod scapularum ossibus contigerit figura, solo intuitu cognosci potest.

^c Partes illæ ad spinam tendentes *πτερυγία*, Alæ scapularum dicuntur veteribus. Hipp. Epid. 6. quibus scapulæ in modum alarum prominent, hi in tabem proni.

Atque ipsa quoque in imo ^a cartilaginosa, posteriore parte *velut* ^b innatant, quoniam nisi in summo nulli ossi inhaerescunt. Ibi *verò* validis & musculis nervisque constricta sunt.

^a Limbus scapularum, eâ quâ costas spectant superficie, cartilagine obductus, ne præ attritu ad costas exasperentur.

^b Ita est, fluctuant scapulæ in dorso, nulli ossi nisi brachij & claviculæ, idque uno eodemque articulata loco. Testantur fidiculas qui patiuntur, ut quibus rejectis in tergum manibus, fune suspensis, sicque in præceps demissis, nulla ossium fit dislocatio.

^c Vbi cervices ostendunt, nam illis brachiorum capitibus, claviculisque junguntur.

^d Multi sunt scapulis dicati muscoli, verum ad movendum solummodo. Notanda denuo

denuo nervi vox, pro ligamentis nerveis. ut certi simus vocem illam, cum de colli ageret nervis, idem Authori significasse.

At à summâ costâ paulo interius, quam ubi ea media est, ^a os excrescit; ibi quidem tenue, procedens venò quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque, & paulatim in ^{*} exteriora curvatur: quod propius alterâ verticis parte modicè intumescens, ^b sustinet jugulum.

* lego in interiora.

^a Claviculas describit. hæ κλαῖδες τῶν δὲ τὸ κλαίειν à jungendo græcis, jungunt namque scapulas cum brachijs thoraci. longævum hæ hominem reddunt, dum medio se interponentia, inter brachia & thoracem loco, impediunt ne illa suo pondere vitalium motum impediant.

^b Duo clavicularum sunt officia. 1. impedire ne brachiorum onus mobile pectus premat. 2. claudere (inde claves) thoracem ad colli radicem, ubi jugulum est, neve vasa ibi concurrentia lædantur, impedire. unde etiam Iugularia ossa.

Id autem ipsum recurvum ac ^a neque inter durissima ossa connumerandum, altero capite in eo quod ^b posui, altero in exiguo ^c sinu pectoralis ossis insidit: ^d paulumque motu brachij movetur, & cum lato osse
scapu-

scapularum infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur.

^a Vocolam neque delendam arbitror, quum dura solidaque sit clavicularum substantia.

^b Altero extremo cum spinâ jungitur scapulæ. spina dico, à dorso scapulæ emergente.

^c Sinus hi sunt utrimque in summitate sterni, quorum respectu sternon lunatum antea vocavit. itaque hæc ossicula velut obices aut cunei brachijs ac sterno interjecti.

^d Movetur obscuro motu, brachio & scapulâ se moventibus, sed obscuro admodum. Ipse author per se moveri claviculam (quam ibidem jugulum vocat) negat cap: 8. 8. hæc inquit: *cujus ea ratio est, quod per se non movetur, sed cum humeri motu, consentit.* “

Hinc ^a humerus incipit, ^b extremis utrimque capitibus tumidus, mollis, ^c sine medullâ, ^d cartilagineus: medius ^e teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & in priorem & posteriorem, anteriorem & posteriorem partem. Prior autem pars est, quæ à pectore est, posterior quæ ab scapulis, interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit: quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit.

^a Vocat humerum, quod alij humeri os. nam humerus locus est non pars corporis, is

S f

nimirum

nimirum, ubi brachium cum claviculâ & scapula coitionem faciunt.

^b Superius unum, duo habet capita inferiorius.

^c Hæc omnino deleri debent. præterquam enim quod humeri os medullâ refertum sit, etiam ipse Author hoc eodem paragrapho idipsum asserit, *medullosum* vocans.

^d Non vult substantiam ei esse cartilagineam, sed extrema ejus capita utrimque cartilagine lubricâ viscidaque oblita apparere, ob motus facilitatem.

^e Fistulositatem ossis humeri internam tangit.

Superius autem humeri caput, ^a rotundius, quam cætera ossa de quibus adhuc dixi, ^b verticulatis scapularum ossibus parvo excessu inseritur, ac majore parte ex transitu ^c nervis deligatur.

^a Rotundius est ossis humeri caput quam sit sinus scapulæ profunditas: rotundius quam ullum os hætenus explicatum. quamvis multum superetur à capite ossis femoris.

^b Vocat scapularum ossa verticulata, aut quia cervicibus prædita: aut à verticillis exstantium coracoidis & spinosi processuum.

At in-

At inferius duos processus habet; inter quos quod medium est, magis etiam extremis partibus sinuatur: quæ res sedem^a brachio præstat.

Parte unâ humeri os duo ostendit capita totidemque sinus; quibus totidem capitibus sinubusque se jungit cubitus. est namque in hac articulatione verum gynglymi exemplum.

^a Brachium sumit pro alterâ superiorum artuum parte; quum tamen brachia vocari Osteologis soleant universi hi artus, idque voce græcâ, ἀπὸ τῆ βραχύνῃ nempe, a brevitate. nam nobis erectis stantibus (qui positus homini naturalis) brachijs terram tangere nequimus; hacq; de causâ nobis data flexilis spina, uti & genua flexilia.

Quod constat ex^a duobus ossibus. ^b Radius, quem ^c κερκίδα græci appellant, superior, breviorque, & primo tenuior, rotundo & leviter cavo^d capite exiguum humeri tuberculum recipit, atque ibi nervis & cartilagine continetur.

^a Ob majorem levitatem.

^b Sic dictus. quod in modum radij moveatur, & cum eo manus. hac de causâ peculiare accepit musculos, quos Radij musculos vocant.

^c κέρως ab usu dicitur hoc os, διὰ τὴν κρέαν literarum transpositione. κρέω pulso est. citharâ canens dicitur κίθαριν κρέειν; simili modo quo manus ab hoc osse pulsata movetur.

^d Capitellum verè orbiculare est, excavatum leviter, ac mucilagine cartilagineâ obductum: sicque orbicularibus motubus in condylomate ossis humeri circumagitur.

Cubitus inferior longiorque, & a primo plenior; in summo capite, duobus quasi ^b verticibus in sinu humeri, quem inter duos processus ejus esse proposui, se inserit.

^a Primo, id est, ubi hoc os incipit, ad cubiti flexuram, ibi namque crassius existit.

^b Sunt duo capitella insinuantia se in sinus inferiores humeri. sicq; instar cardinis per gynglymon moventur hæc ossa.

Primo verò ^a duobus radijs brachij ossa juncta paulatim ^b dirimuntur, rursumque ad manum coeunt, modo crassitudinis mutato. Siquidem ^c ibi radius plenior, ^d cubitus admodum tenuis est. Dein radius in caput cartilaginofum consurgens, in verticem ejus sinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte alterâ paulum procedit.

^a Vocat caput cubiti, radium; magis similitudine quàm figura motus.

^b Rimâ

^b Rimâ conspiciâ discernuntur hæc duo ossa. Quod ipsum levitatis causa partim, partim ob faciliorem radij motum factum arbitror.

^c Vbi? ad manum nimirum, radius latior crassiorq; multo quam cubitus, nam ibi insignem ostendit sinum, cui manus initium jungitur, illa enim radij motum sequitur.

^d Habens exiguum sinum, cui duo carpi se insinuant ossa; tum & acutum processum impedientem ne manus prolabatur.

Ac ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet, plurima ossa in cartilaginem desinere, nullum articulum non sic finiri: neque enim aut moveri posset, nisi ^b lævi, inniteretur, aut cum ^c carne nervisq; conjungi nisi ea media quadam materia committeret.

Vniversale monitum hoc est; nimirum, quum prævideat natura se tali conditione formasse ossa, eorum uti extrema (quæ ἄρσποι græcis, Articuli latinis) multijugo dicata motui præ attritu ad seinvicem facile squallescerent ac exasperarentur, duplicem excogitavit materiam qua huic incommodo occurreret. primo namque omnes articulos quibus cavitas, replevit muccilagine quadam viscidâ, albumen ovi omni ex parte refe-

rente. quibus cavitas nulla, eorum articulis induxit substantiam cartilagineam. nam & illa humida lubrica; quum sit, idem quod jam dicta muccilago præstat.

^b Sequor eos qui hic pro levi *levi* legunt. artifices, operarios vide; quibus in more est rotulas, trochleas similia; volubilia organa unguine aliquo illinire; naturæ exemplum hi sequuntur.

^c Ne duo diversæ naturæ corpora, os & caro à se invicem abhorrent, natura jungi ac coire ea voluit adminiculo substantiæ mediæ naturæ, qualis cartilago. ita hæc naturæ fuit causa quur molli cerebro osse; cranio mediæ naturæ membranas interposuerit. Idem in conjunctione costarum cum sternō observatum videmus. idem alibi.

Notare itaque chirurgi debent, ut in membrorum dislocatione, extensione potius quàm violentâ illâ utantur repositione. attritu namque illo separatur facile cartilago ab articulo; eaque ratione etiam post restitutionem ad motum inidonea relinquitur articulatio.

In a manu Verò prima palmæ pars, ex multis minutisq; ossibus constat, quorum numerus ^b incertus est

est. Sed oblonga omnia & triangula structura quadam inter se connectuntur, cum invicem superior alterius angulus, alterius planities sit, eoque sit ex his unius ossis paulum in interiora & concavi species.

^a Manus à manando dicta, manat namque ex brachio. Græci χεῖρ ὡς τὸ ῥάον χεῖρα, à facile capiendo. hanc græci in καρπὸν, μελανάρπιον, & δακτύλους latini in Brachiale, Postbrachiale, & Digitos dividunt. Celsus universam internam manus superficiem à radio ad digitorum usque apicem Palmam vocat; cum tamen priorem ejus partem vola constituat.

^b Imo certus ac determinatus, quum octo ossicula semper hic conspiciantur.

^c Octo hæc carpum constituentia ossicula sibi invicem per arthrodie secundam junguntur speciem. sicq; articulantur, ut simul nexa sicque considerata exterius paulum gibberam, cavam figuram ostendant intus. cavitates illa initium volæ est.

Verum ex manu duo exigui processus in ^a sinus radij conjiciuntur.

^a Legendum in sinum, nam plures cavitates radius non accepit. at quinam hi duo exigui processus, qui in radij sinum conjiciuntur?

Tum

Tum ex alterâ parte recta^a quinque ossa ad digitos tendentiâ^b palmam explent.

^a Oblonga quinque vult ossicula metacarpion seu postbrachiale constituentia, inter carpi ac digitorum ossa media. adscribit metacarpio ossa quinque; itaque digitorum aliquis duo solum obtinuerit necesse est. in hac sententiâ fuit antiquitas. testis Plinius qui lib: II. Cap: 43. binos non nisi articulos pollicis tribuit.

^b An non volam potius? nam ad palmam etiam digiti necessarij.

A quibus ipsi digiti oriuntur, qui ex ossibus^a ternis constant, omniumque^b eadem ratio est. Interius os in verticem sinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum, c nervique ea continent, d à quibus orti ungues indurescunt. Ideoque non ossi, sed e carni magis radicibus suis inhaerent. Ac superiores quidem partes sic^f ordinate sunt.

^a Excepto pollice, licet a pollendo nomen acceperit, dicaturque non abs re *αὐτὸς & μέγας* græcis.

^b Nisi quod alij alijs sint longiores, tum & crassiores.

^c Ligamenta & tendines copiosi hic concurrentes. Hi insignem illam excitant in digitorum

gitorum internodijs sensationem, quam ostendit chiragricus cruciatus.

^d Oriuntur è tendinum extremis ungues, eaque de causâ exquisitè adeo sentiunt.

^e Per carnem peculiare intelligit tendinum parenchyma. nulla etenim caro vulgo dicta hic conspicitur.

^f Exceptis ossibus Celso non descriptis: malleo, incude, stapede, cuneiformi, hyoide, sacro, coccyge.

^a *Ima verò spina in* ^b *coxarum osse desidit; quod* ^c *transversum longeque* ^d *valentissimum,* ^e *vulvam, vesicam, rectum intestinum tuetur.*

^a Quam Author (quod equidem mirari non semel soleo) non describit. Ea namque tantopere nobilitatum illud sacrum vocatum constituit os, cui coccyx jungitur. neque potest debitè coxarum ratio explicari nisi sacri fiat mentio.

^b In coxarum ossibus; sunt namque duo, per intermedium sacrum os juncta. Verùm sic considerata, unum os referunt, aut lagenulam osseam, cui inclusæ à natura eæ, quarum hic mentio fit, partes. Hoc veteribus *ἀνώγειον*; posterioribus tribus vocibus insignitum, Ilij, Pubis, Coxæ. Quæ tamen potius

certa in hisce ossibus loca, quàm separata sui-
que generis denotant ossa.

^c Transversum velut obtinuit situm, superioris inferiorisque corporis respectu.

^d Robustum os; sicque requirebatur, quum universa superior corporis moles ei velut basi innitatur, inferior ab eo dependeat.

^e Hoc primarium coxendicum officium, fidam stationem concedere, partibus quarum hic fit mentio.

Idque ab ^a exteriori parte gibbum, ad ^b spinam resupinatum, à lateribus id est in ipsis ^c coxis ^d sinus rotundos habet.

^a Limbos five supercilia utrimque habet prostantia, quibus Ilium vox olim tributa.

^b Vbi per synchondrosin jungitur sacro ossi. hæc conjunctio symphyssi fit, argumento inconcusso, ossa hæc immobilia permanere; quidquid de partu nonnulli dicant. violentum est quod ibi fit omne.

^c Coxæ, ipsa sunt loca ostendentia profunda acetabula, quibus femorum ossa insinuantur: reliquum, Coxendicum os dicitur.

^d Articulationi artuum inferiorum five crurum dicatos. In hisce dolorifica illa fit arthritidis species, græcis *ἰγλας*. dolorifica ob
maxu-

maximi nervi viciniam partim, partim sanguineum ligamentum, quod è capite femoris eductum centro hujus se infigit acetabuli.

A quibus oritur os quod a pectinem vocant, idq; super intestina^b sub pube transversum ventrem firmat: c rectius in viris, recurvatum magis in exteriora in foeminis, ne partum prohibeat.

^a Latinis anterior coxendicum locus ubi hæc ossa coeunt, Pubes & Pecten dicitur. Juvenalis

Inguina traduntur medicis non pectine nigro.
Huic ossi efficax cum capite sympathia.

^b Pubes græcis ἡβη, ipsa infima hypogastrii pars est, cui quod subjacet, Pubis & Pectinis os dicitur.

^c Id in cunctis foeminis non fit. Vidi quibus rima quam hoc loco constituunt coxendices, magis recta quam in viris erat. Verum tales difficiliter enituntur.

Inde^a femina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quam humerorum sunt, cum illa ex ceteris rotundissima sint.

Femoris ossa quod universi corporis molem ferant sic dicta. græcis quod hic separari corpus incipiat *μῦσος*. Author femina vocat, quæ tamen vox propriè non nisi locum ho-

rum significat ossium, superficiem nempe internam. inde Interfemineum.

^b Multo majora hæc sunt quàm humerorum ossium capita. sunt & acetabula longè profundiora.

Infrà verò duos processus à priorè & à posteriorè parte habent.

Statim infrà cervices ostendunt duos insignes processus femora, quos *ροχαντες* & *ροχάδν*, Rotatores latini dicunt. Hisce enim annectuntur, conversioni crurum qui inseriunt, musculi.

Dein a dura, & medullosa, & ab exteriorè parte gibba: rursus ab inferioribus quoque capitibus intumescunt.

^a Quæ tamen durities cariem à lue vene-rea, præ ceteris ossibus, frequenter incurrit.

^b Ne inter incedendum homini impedimentum adferrent.

^c Parte unâ duo habent capita, quibus tibiæ articulantur. Habent & duos sinus, quorum qui posticus *ἕρως* poples. dicitur: anticum tegit patella.

Superiora in a sinus coxæ, sicuti humeri in ea ossa, quæ scapularum sunt, conjiciuntur. Tum infrà b introrsus leviter tendunt, quo equalius superiora membra

bra sustineant. Atque in eo inferiora quoque capita media c sinuantur, quo facilius excipi à cruribus possint.

^a Qui cum valde profundi, hinc fit partines uti sint horum locorum dolores, ut non raro cauterio ad extrahendam materiam opus sit.

^b De quo præcedente dictum paragrapho.

^c Excipiuntur à cruribus duobus locis. indeque est, crus quod nisi rectis motibus, secus ac femur, movere queamus.

Quæ ^a commissura, osse parvo, molli, cartilaginosa tegitur, ^b patellam vocant.

^a Ipsa commissura Genu vocatur à voce græcâ γόνυ, quia flectendo γονίαν, hoc est angulum facit. Hunc locum vitalitalis nescio quid habere existimarunt veteres; quo factum, ut non parvi eum fecerint, hunc namque supplices attingebant, ad hunc manus tendebant. testis Plinius, qui plenius videatur lib: 11. Cap: 45.

^b Rotundum ossiculum commissuram hanc tegens, Os genu, Genu oculus, Os scutiforme, etiam Patellam vocant. Credo posteriorem vocem à græcis, πῶς τῆς πλάτης, nam latiuscula simulque rotunda figura Molam

non.

T t iij

etiam

etiam hoc ossiculum à molaris lapidis similitudine dixit.

Hæc super a innatans, nec ulli ossi inherens, sed carne & nervis deligata, pauloq; magis ad femoris tendens, inter omnes crurum flexus c juncturam tuetur.

a Ita est, ligamenti nexa femori Patella liberè fluctuat, ne huic articulationi impedimento sit.

b Adhæret femori; nulli ossi inhæret, hoc est immittitur.

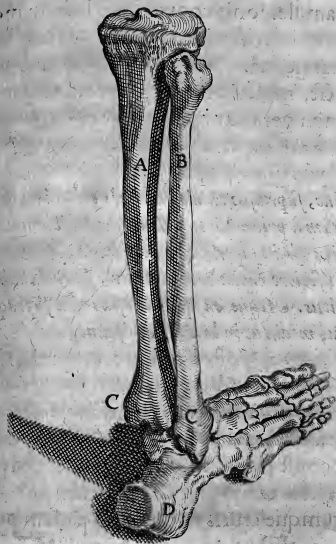
c Iuncturam tueri peculiare patellæ munus est. impedit nempe ne viscida illa qua natura hanc cavitatem replevit materia se effundat.

Ipsam autem a crus est ex ossibus b duobus. Etenim c per omnia femur humero, crus verò brachio simile est: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoscatur, quod ab ossibus incipiens, etiam in d carne respondet.

a Quod crus vocat Author, hodie Tibiam dicunt, cui à currendo cruris vox indita.

b Levitatis causâ id factum arbitror, uti & in brachio. utrumque hæc exprimit figura.

c Quoad externam eamque universalem faciem artus superiores inferioribus similes sunt, non tamen per omnia, uti Celsus, non

non enim habent Patellas brachia. Quid commune est coxendicum ossibus cum scapululis? In manibus carpi octo, Tarsi pedum non

non nisi septem habent ossa. ut non dicam juncturam flexionis contrario se habere modo, cum enim cubiti extrorsum, introrsum flectuntur genua.

^d Id est, musculorum fere eadem est ratio, non tamen per omnia.

Verum alterum os ab exteriori parte supra positum est, quod ipsum quoque a sura rectè nominatur. Id brevius, supraque tenuius ad ipsos talos intumescit. Alterum à priori parte positum, cui tibiæ nomen est, longius & in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite committitur, sicut cum humero cubitus. Atque ea quoque ossa infra supraque conjuncta, media ut in brachio debiscunt.

^a Celsi ævo, posterioribus namque Fibula dicta, *περόνη* græcis. Verè ille:

Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque

Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus.

Suram constituunt musculi gemelli Sylvio dicti, posticâ cruris parte conspicui.

^b Vtrumque cruris os quum ad pedem pervenerit capitibus intumescit quibus Talus velut obicibus coercetur suoque continetur loco; inde Talleoli dicuntur illa condylomata; græcis *σφύγες* loca quæ venis talleoli nomen dederunt, quorum sectio in uteri commendatur affectibus.

^c Tibia

^c Tibia à tubâ, Servio teste, Græcis κνήμη, à κνέω. Hujus anterior pars acutè prominens spina tibiæ dici solet Osteologis; quam considerans Momus, furas ei præponi volebat.

Excipitur autem crus infrâ a osse ex transverso talorum, idque ipsum super ^b calcis os situm est, quod quadam parte sinuatur, quadam excessus habet, & procedentia ex talo recipit, & in sinum ejus inferitur. Idque sine medullâ durum, magisque in posteriore partem projectum, ^d teretem ibi figuram representat.

^a Astragalum vult, cui utrimque adstantes taleoli transversum situm exhibent.

^b Articulatur astragalus calcis ossi, quod posterius prominet, aeri expositum, unde frequenter maxumus tendo, quem suræ pariunt muscoli, quique huic ossi insertus, affligitur. Pernio dicitur malum, χιμέτων ab hyemali frigore Græcis.

^c Credo eum velle, quòd fistulam non habeat medullam continentem.

^d Veluti jam posita exhibet figura.

Cetera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt, similitudinem instructa sunt. Planta palmis, digiti digitis, ungues unguibus respondent.

Eo, quod dixi discrimine, Tarsus quod

non nisi septem, octo habeat ossa Carpus. Etiam tarsi ossa (saltem priora duo) insigniter mobilia sunt, secus ac Brachialis. Author absolvit hominem osseum. nunc ad ossium vitia pergit.

CAP. II.

Ossa a vitiata & corrupta quibus signis cognoscantur, & quâ ratione curentur.

I RADITA Osteologiâ, non-naturales quibus infestari ossa solent, ipsisque proprios affectus aggreditur. Eorum non unum genus; etenim à seinvicem distrahuntur, luxantur, coalescunt præter naturam; contusionem, abscessum incurrunt; etiam putredinem, cariem, nigredinem; denudantur, aliaque incurrunt mala. Quæ tamen ad tria hæc genera reduci posse putem. 1. ad figuram vitiatam; sicuti in gibbis, varis, valgus, Macrocephalis. 2. ad situs detrimentum, ut in Silicernijs, Laxatis, Distortis, Luxatis evenire cernimus. 3. ad substantiæ labem, cum abscessum, aut putredinem

dinem patiuntur; tum & continuum eorum cum solvitur. de quo tribus hisce continuis capitibus aget.

^a Vitiata & corrupta vocat ossa, solutionem continui quæ patiuntur, nullâ prægressâ violentiâ. Sciri namque debet, ossium continuum (sicuti & contiguum) solvi à causâ internâ, aut externâ. Hæc, violentiam adhibens, ossa frangit. *καταγμα* affectum vocant Græci. Illa, latenter, imo inscio ut plurimum ægro, solidam illam ossibus tributam consistentiam, corrodingo inquinat ac lacepsit. quæ ob id *τερηδών* græcis, Caries latinis dicitur. hanc capite hoc prosequetur.

Omne autem os, ubi ^a injuria accessit, aut ^b vitiat, aut ^c finditur, aut ^d frangitur, aut ^e colliditur, aut loco ^f movetur.

Ante omnia ponit differentias, quibus ossa corripit solent, affectuum.

^a Causa aliqua vitians.

^b Ab internâ causâ læsionem incurrit. Quales illæ sint causæ, jam dicet.

^c Hoc est, rimam agit. quod ipsum ab externâ causâ, cum violentiâ fiat, necesse est.

^d Fractura ab ossis Fissurâ differt, cum in hac fragmenta soluta fluctuent necesse sit, in

V u ij

illâ

illâ tantum continuum solutum. utriusque exemplum ac discrimen, vitia læsa quotidie exhibent.

e Veluti in ossis aut puncturâ, aut perforatione, absque rimâ aut fracturâ. Finge alicuius, pugione punctim caput feriri.

f Intus deprimitur; idque aut cum continui solutione, aut sine illâ. puerorum, feminarum capita ab obtuso si premantur telo, hujus rei quotidiana exhibent exempla.

g Laxatione, Luxatione, Disiunctione, Contorsione.

Id quod a vitiatum est, primo fere b pingue fit, deinde vel c nigrum, vel d cariosum. Quæ e super natis gravibus ulceribus aut fistulis, hisque vel longâ vetustate. vel etiam f cancro occupatis eveniunt.

a Omissis reliquis ossium offensis, eam solum ab internâ quæ fit causâ prosequitur; & quidem præcipuè Cariem. quæ nil nisi ossis est exulceratio corrosive. ossis vermiculatio nonnullis. Haud aliter enim fit ac in lignis à vermiculis, cossis seu xylophagis, quæ corro duntur; verminosa inde dicta; sic inquam acris, maligna, ossique admodum inimica in eo si colligatur materia, insinuando se in ipsam

sam ossis substantiam, eam pervadit, penetrat, exedit, ac consumit, redditque os adeo molle, digitis uti comminui possit. Imo sic exesum os, non raro sponte dehiscit, ægroscque etiam placidè incedentes claudicare facit. Cujus rei exempla, eorum dico quibus femorum ossa paulatim à huius venereæ virulentia corrota solutaque erant, mihi nota. Hac de causâ vitium hoc græcis interdum *εὐρωὶς* dicitur. Ita Dioscorides *διερωπώσαν, διαπορορῶν* vocat, quoties stirpes, semina, fructus corroduntur ac exedendo absumuntur. quo etiam respiciens Gaza *εὐρωπιᾶν* apud Arist. Vermiculationem vertit. Imò, affectui huic maxumè quæ familiaris vox illa à xylophagis (vermiculi sunt) nomen accepit; Insectum namque quod *coffus*, *termes*, *teredo* latinis, græcis *ξύλοφαγος*, *θρήψ*, & *τερηδών* dicitur. quâ postremâ voculâ etiam ipse hic affectus indigetatur.

^b In detecto nimirum osse. Cariei enim signa, alia latentem, manifestam alia indicant. latentem ubi nondum denudatum os, si ulcus profundius aut fistula claudi nequeat. verum licet etiam cicatrice munitum sponte solvatur. vide aph. 45.6. & in eum Galenum.

Detecto osse incipientis cariei signa sunt, ossis pinguedo, nigrities; Consistentis, erosio. Vnde pinguedo? Si, quacunque demum de causâ naturales ossium facultates, concoctio, excretioque potissimum lædantur: fit ut acceptum nutrimentum nec debite coquant, nec superfluum depellant. Superfluum illud in ossis superficie collectum, viscidam ostendit pinguediniq; similem consistentiam, lardum vocant qui apud nos (idq; admodum appositè) chirurgi. unde vero? omnium partium excrementum naturam habet similem ei quo utuntur alimento. at ossa nutrirî parte sanguinis maxumè pingui, lentâ ac viscidâ † probatione non eget. Hinc itaque lardo simile excrementum. Excrementitia hæc pinguedo diutius ossi si inhæreat, innatum ossis calorem paulatim extinguendo, in

^c *Nigredinem* illud conjicit. Etenim nativi caloris extinctio os nigrescere facit. testis Hipp. aph. 17. & 20. 5. nigredo autem, jam vera ad

^d *Cariem* via est. offuscato namque ossis calore, quia non cohibetur aliena quæ ossi inhæret materia, illa omnia depopulatur, inq; ossis

† Vide Hipp.
lib. 2. de ex. 1.
Sect. 3. & 4.
& 1. de diet.
ta sect. 10.

osis substantiam profundè se insinuans idem efficit quod in ligno xylophagus.

• Traditis cariei signis, causas jam subjungit. Illæ obscuræ, aut apertæ. Apertæ, uti aër. hunc enim, ut naturâ humidum vehementer aspernatur os, tum potissimum, insigni cum tactus fuerit intemperie. Etiam medicamenta quibus cum osse dyspatheia. talia sunt admodum intemperata, præcipuè verò pingua, utpote os madidum reddentia. Quin & maligno laborans ulcere caro, aut pars ossi vicina, si virulentam faniem in os eructet, in cariem illud conjiciet. notat id Hipp. aph. citato 45. 6. Ab hac causâ, venereâ laborantes lue frequenter cariosa habent ossa. Causa minus patens, ut plurimum acris, acuta, erodens, aut maligna existit materia in ossa se effundens eaque corradens. unde insanabiles oriuntur fistulæ. Etiam fractum robur naturalium quæ in osse facultatum, nequentium debitè affluens nutrimentum aut ossi assimulare, aut ab ejus se liberare superfluis. Obscuriores causas hic Author tangit, ponens gravia ulcera, fistulas inveteratas, aut etiam

^f *Cancros.* aut cancrum ab atrabilario intelligit succo, summâ suâ acrimoniâ os corrodente

rodente; aut (quod Celso familiare) gangrænam.

Oportet ante omnia os ^a nudare ulcere exciso: & si latius ejus vitium est quam ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undique pateat: ^b tum id quod pingue est, semel iterumve satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo statu secedat: ^c aut eradere ^d donec jam aliquid cruoris ostendatur, quæ interioris nota est. Nam necesse est aridum sit id quod vitiatum est. Idem in cartilagine quoque læsâ faciendum est: siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquatur.

Subjungit nunc rationem quâ tractari cariosum os debeat ut vitiositas eluatur. Vbi notandum, cariem aut profundam aut superficiariam esse. In profundâ excidi os debet, ne pars sincera trahatur. Minus profundæ, aliquot tradit præcepta.

^a Præceptum sanandæ cariei prius, ut exciso ulcere, & secta carne, os nudetur. quod collyrijs, aut ferro fiat necesse est. Frequenter namque evenit, profundior uti, angusta, ac anfractuosa fistula sinum suum in osse habeat. illa ni dilatetur, donec os se ostendat, nulla curandæ cariei spes, Collyrium, chirurgicum est instrumentum glandi (supposito-
rium

torium vulgo vocant) non admodum ab-
simile, paratum aut ex contorto linteo, aut sa-
pone hispanico, alumine, aut metallico ali-
quo: idque alterâ parte tenuius, plenius alte-
râ. Pars tenuior fistulæ immissa, subsequente
crassiore eam paulatim diducit, idque quoad
ad ipsum os pateat aditus. Vide de collyrijs
Celsum lib: 5. Cap: 28. ubi de fistulis agit.
Collyrium si non sufficiat; aut etiam latior
si fuerit caries, ulceris quàm aut fistulæ capa-
citas, secundæ partes ossi impositæ. omninò
namque nudari os debet, nam manum ex-
poscit.

^b Nudato osse, secundum tradit præce-
ptum; ut ventiletur os, eique inhærens pin-
guedo, tum & acris virulentaque materia
absumatur. Terebrâ itaque aliquoties urgen-
dum os; factisque foraminibus cauteria im-
mittenda potentialia, quæ erodentem icho-
rem consumere queant, qualis chymistarum
aqua, oleum vitrioli, sulphur fusum, euphor-
bij pulvis. Aut, tangendum ignito ferramen-
to, sive actuali cauterio. nihil enim æquè vi-
rulentiam absorbet igne.

^c Præceptum tertium. Quærat namque
aliquis, num necesse sit ad cauteriorum usum

semper devenire? minimè verò, sed si nullis remedijs aures præbeat malum, tum extremitas hæc ineunda. Scalpris itaque primum tentanda res; quorum ope si pinguedo, nigritiesque auferri, quæque ossi infedit acris materia extirpari queat, satis jam est. Radentia scalpra si non suffecerint, ad cycliscos deveniendum, descriptos à Galeno 6. Meth: Cap: ultimo. Scalprorum porrò usui insistendum,

^d *Donec jam aliquid cruoris ostendatur.* nam illa integrioris ossis nota est. significatur enim, superfluum ichorem ablatum, jamque ad medullam, genuinum ossis nutrimentum, ventum esse. Hæc nota diligentius vel ob eos notanda, cauteriorum usu non debite qui ineunt. Certum namque, si cauterium non satis apprimas, nihil efficies: si nimius in ejus fueris usu, excrementitium ossis non solum, verum insuper ipsum radicale ejus humidum, ipsamque nativam ejus absumes succulentiam. Sufficit itaque tam scalpris quam cauterijs uti, quoad quod antea præ alieno ichore madebat os siccum reddatur, seseque ostendere aliquid cruoris medullofi incipiat. Quod superest, facile natura superabit.

Deinde

Deinde si vel os, siue cartilago rasa est, ^a nitro bene trito respergendum est. neque alia facienda sunt ubi caries nigritie siue in summo osse est. Si quidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum est.

^a Quartum evertendum cariei monitum; uti postquam scalpris diligenter rasum os, nitrum bene tritum ei affricetur. Illud est baurach & borax quod officinarijs; falsuginem gustu exhibens, eaque ratione exsiccandi præditum facultate; quâ superfluam ossis absumendo humiditatem, id efficit ut ossi robur additum, squammulasq; corruptas à se abicere valeat.

Qui radit hæc, ^a audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius desinat. Finis est, cum vel ad ^b album os, vel ad ^c solidum ventum est. Albo finiri ex nigredine vitium, soliditate quadam ex carie manifestum est. Accedere etiam cruoris aliquid integro, supra dictum est.

^a Scalper rasorius si fuerit, fortiter premendum instrumentum, ne nudam ossis superficiem auferendo, radicem non tangat. Sin cycliscus in usum trahitur, is eousque procedat quoad ipsa mali sedes deleta fuerit. Si namque vel minimum corrodentis relinquatur

materiae, nova incrementa sumet caries,

^b Tum nempe, quum nigritiem os ostendit, quod semper non fit.

^c Nam carie corrosum, molle ac friabile redditur os; illud universum auferri debet.

Si quando autem^a aliud descenderit, utrumlibet dubium est. In carie quidem expedita cognitio est.

^b *Specillum tenue in foramen demittitur, quod magis minusve intrando, vel in summo cariem esse, vel altius descendisse testatur.*

^a Si non superficialia, (de quâ jam actum) sed profundior fuerit caries, ita ut neque scalpris neque convenientibus topicis deleri possit, quomodo certus ero quàm profundè ossi se insinuaverit? aliquot tradet signa Author.

^b Apprimatur ossi carioso specillum: id ubi ad os venerit asperitudinem offendet; fortius si apprimatur, demergetur haud aliter instrumentum, cariosum ac si urgeas lignum. Et prout magis minusve ab osse admittitur specillum, eo profundior aut superficialia magis caries.

Nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore, & ex febre. Quæ ubi mediocria sunt, illa altè descendisse non potest.

Corruptissimum hic esse textum judico. quid enim? anne de nigritie ex febre aut dolore iudicium fiet? illa conspici neque latere potest. Lego itaque: *colligi idem potest etiam ex dolore, & ex febre.* V oculam nigrities delendam censeo; & loco *quidem* lego *idem*. Ut mens Authoris sit; num profunda nec ne sit caries, non tantum specilli appressu, sed & ex symptomatis ægro molestis iudicare poteris. Ingens namque dolor, validaque febris de profundâ carie suspicionem faciunt. pervadens namque utramque ossis superficiem acris illa ac erodens quæ cariem facit materia, per orationem etiam invadit; cuius cum exquisita sit sensatio, inde dolor, & ex dolore febris.

Manifestior tamen adaetâ terebrâ fit. Nam finis vitij est, ubi scobs nigra esse desijt.

Tertium altæ cariei signum, ex scobis quam terebra facit examine. Quamdiu namque prodiens scobs nigra est, certum est nondum deletam esse cariem, nec ad os integrum ventum. quid itaque?

Igitur si caries a altè descendit, per b terebram urgenda crebris foraminibus est, quæ altitudine vitium æquent. tum in ea foramina c demittenda candentia ferramenta sunt, donec inde siccum os ex toto

fiat. Simul enim post hæc & resolvetur ab inferiore osse quodcunque vitiatū est, & is sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris.

Author hoc paragrafo altam sive profundam cariem iterum facit duplicem: aut profundius ossi se immittentem, aut ab unâ ad alteram ossis superficiem pervadentem. utrique curandi modum præscribit.

^b Cariei profundæ non tamen os universum penetranti, terebram & cauterium; sicuti penetranti, excisionem præscribit. Ad terebram quod attinet, ea aut excavata necesse est sit, quales illa quâ lignarij uti solent: aut qualem ipse Author describit cap: sequente, quæ ab acuto mucrone incipiens, deinde subito latior fit, pauloque minus quàm æqualiter sursum procedit. At quid terebratio utilis? plura sane secum fert commoda. 1. ventilatur os cariosum. 2. humor corrodens in profundo qui hæret effundere commode se potest. 3. applicanda topica facilius radicem mali tangent. Breviter iisdem de causis terebratio in carioso osse, quibus profundæ institui solent musculorum incisiones in gangrænâ.

^c Foraminibus terebrâ factis ejuscemodi infun-

infundenda medicamenta, vitiosum illum ossi inhærentem ejusque substantiam depascentem ichorem quæ absumere valeant, paulo ante tradita; aut si non sufficiant topica, singulis foraminibus imprimi ferramentum candens vult. etenim actualis ignis proculdubio, quod potentialis non potest, absumet; ossi robur addet; reliquaque quorum hic fit mentio, dabit commoda.

Sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi.

Quum neque scalpris, terebris, cauterijs sibi caries potest, oportet extremo malo extremum adhibere remedium, idemque quod in gangrænâ partium carnosarum instituere, ubi quum nec profundæ incisiones, nec alia iuverint præsidia, amputari membrum solet. idem hic, nimirum ne integræ partes contaminentur, excidendum plane os. Quo pacto verò excidi debeat, dicet sequens caput.

Atque idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest.

Superflua hæc, ac delenda puto. Quis namque sensus? dicunt idem quod præcedens dixit paragraphus.

Sed quod totum vitiatum est, totum eximendum est. Si

est. Si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est, excidi debet. Item si ve capitis, si ve pectoris os, si ve costa cariosa est, inutilis vitio est, & excidendi necessitas est.

Ne cariei scintillæ relictæ novam excitent flammam, quocunque in osse se ostendat, illud totum eximendum. nam gangræna ossis caries est.

Neque audiendi sunt, qui osse nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri potest, a eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni vitio liberandum est.

Anne hæc ad cariem pertinent? valde ambigo. nam quis unquam voluit triduo integro differri cariosi ossis tractationem? verum cum non nisi fissum os est, tum controversiam nonnulli movent. Puto itaque aliunde hæc translata. nam quorsum illa: *Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur?* anne hæc tantopere in osse carioso detecto? imo minus, nam perfatur pars. at verò in fissurâ fracturave cranij ejus oritur metus.

^a Neque hæc commodè eodem momento institui possunt. Quid enim, incisâ cute, fatis

fatis doloris pertulit æger. ut non dicam, de suppressendâ hæmorrhagiâ, ossis sculptura multo magis excisio in sequentem uti differri diem debeat.

^b Quid si *detergendum*, scripserit Author. nam qui cutem incidit is detegit os; quorsum itaque illa repetitio? Celso certè insueta.

Longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia vix etiam si rectè cessit, curatio veram sanitatem reddit.

Sternon naturâ medullosum ac spongiosum admodum carie si corripitur ac excidatur difficulter callo locus repletur, sed aut ulcusculum aut fistula relinquitur. verberat namque indefinenter locum affectum pulmo, viscus humidum, impeditque calli concretionem. Idem in facie evenire cernimus si carie tactum sit ossiculum majoris oculorum anguli, lachrymalem semper relinquit fistulam. nonne eadem de causâ? Idem in fronte, ad narium radicem, evenire solet. verum ibi calli deest materia.

CAP. III.

*Quomodo os excidatur : & de Modiolo & terebra,
ferramentis ad id paratis.*

E excidendo osse, capite egit præcedente, cum sanationis nulla spes. Instrumenta nunc profert, quorum ope excisio commodè fiat; simulq; utendi modum addit. qui tamen, maiore parte, ad cranij os pertinet.

Exciditur verò os duobus modis. ^a Si parvulum est, quod laesum est, ^b modiolo, quem $\chi\omicron\upsilon\upsilon\iota\chi\iota\omicron\nu$ græci vocant: si spatiosum, terebris. Vtriusque rationem proponam.

^a Si vitium non sit magnum.

^b De modiolo plenè egimus, Notis nostris in Hippocratem.

^c Legendum $\chi\omicron\upsilon\upsilon\iota\chi\iota\omicron\nu$ non $\chi\omicron\upsilon\upsilon\iota\chi\iota\omicron\nu$.

Modiolus ferramentum ^a concavum teres est, imis oris ^b ferratum; per quod medium clavus, ipse quoque ^d interiore orbe cinctus demittitur.

^a Modio figurâ non absimile, unde ei nomen.

^b Quid si *ferratum* pro *ferratum* legamus.
nam.

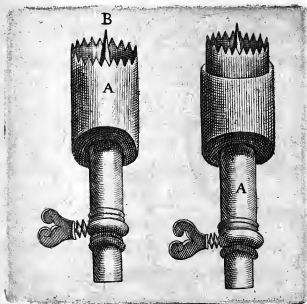

nam quis nescit, si ferramentum sit, imam partem ferratam esse debere?

c Vt eo insistente circumactus modiolus delabi non possit.

d Quis interior hic orbis? aut legendum *exteriore*; aut de abaptisto modiololo loquatur necesse est, nam is orbes habet duos.

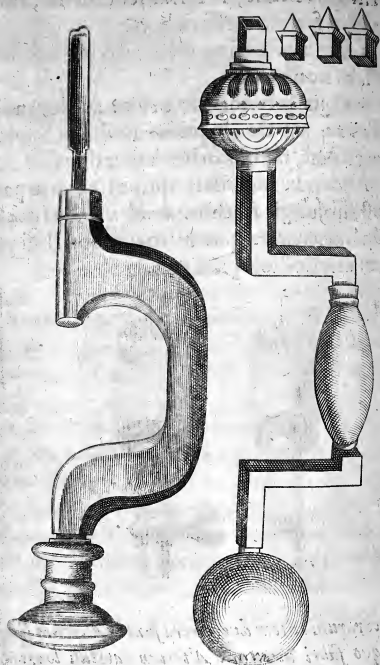
Addenda huic descriptioni ea quæ paulo post subjungit Author. *deinde is habendâ quasi terebrâ convertitur.* quæ ut melius intelligi possint, en modiololi picturam.

Terebrarum autem duo genera sunt: Alterum simile ei, quo fabri utuntur: Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius

Y y ij

fit

fit, atque iterum ab alio principio paulominus quàm equaliter sursum procedit.

Vtriusque picturam præcedens exhibet pag:

Si vitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. Et si caries subest, medius clavus in ^a foramen demittitur.

^a In foramen, quod caries in osse fecit.

Si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clavum recipiat, ut eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. Deinde is habenâ quasi terebra convertitur. ^a Estque quidam premendi modus, ut ^c foretur, & circumagatur: quia si leviter imprimatur, parum proficit: si graviter, non movetur.

^a Lego: Estque quid in premendi modo, observandum nempe.

^b Vt simul foretur & circumagatur. nam dum modiololo uteris, altera manu manubrium convertis; alterâ capiti manubrij impositâ, prout illam aut fortiter minusve premis, etiam plus minusve ager modiolus.

Neque alienum est ^a instillare ^b paulum rose, vel lactis, quò magis lubrico circumagatur. Quod ipsum tamen si copiosius est, aciem ferramenti hebetat: at ubi jam iter modiololo pressum est, ^c medius clavus educitur, & ille per se agitur. Deinde cum ^d sanitas inferioris partis scobe cognita fuerit, modiolus removetur.

^a Ne nimium incalescens modiolus os ejusque medullam inflamment. operarij id norunt, unguine terebras tingentes.

^b Oleum rosaceum, aut lac affunditur ad temperandum ferrum. Oleum aut pinguedo facile per se inflammatur, idcirco Hipp. de Cap: Vulner: non nisi aquæ frigidæ immergit terebram; quod ipsum etiam hoc Capit: statim Celsus monet.

^c Ne si forte agro tenuius sit cranium per-rumpens clavus membranam lædat: nam clavus paulo magis quàm extrema modioli ora eminet.

^d Non enim est animus plus ossis auferre quàm læsum est. Si itaque inferior ossis pars scobem sanam emittit, ulterius non pergendum.

*At si latius vitium est, quam ut illo comprehen-
datur, terebra res agenda est. Ea foramen fit in ^a ipso
fine vitiosi ossis atque integri, deinde alterum non ita
longè, tertiumque donec totus is locus qui excidendus
est, his cavis cinctis sit. atque ibi quoque ^b quatenus
terebra agenda sit, scobis significat. Tum ^c excisoriis
scalper ab altero foramine ad alterum malleolo ada-
ctus, id quod inter utrumque medium est, excidit:
^d ac si ambitus similis ei sit, qui in angustiore or-
bem modiololo imprimitur.*

^a Ita

^a Ita quidem ut terebra paulo magis in os integrum inclinet, indeq; aliquid scobis integræ auferat, ne forte quid ichoris carioli relictum os denuo inquinet.

^b Id est, quousque seu quàm profundè ossi immittenda sit terebra, cognosces ex sanâ scobe. ulterius enim non progrediendum.

^c Cujus picturam videre est est pag: 118. ad Hipp: de Cap: Vulnerib. Ferramentum excavatum est, quod ab uno ad alterum foramen malleolo adigitur.

^b Lego ac sic. Exemplaria habent, ac si. Quis sensus, hoc pacto si legamus?

Vtro verò a modo id circumductum est, idem excisorius scalper in osse corrupto ^b planus summam quamque testam ^c læsit, donec integrum os relinquatur.

^a Sive modiollo, sive terebris ac excisorio scalpro.

^b Iubet, ut exciso osse, ad lævigandam oræ seu circumferentiæ quam ferramentum fecit asperitatem, chirurgus loco cyclisci planum scalprum sumat. amplius etenim jam auferendum nihil, tantum lævigandus limbi ambitus.

^c Non læsit sed læviget scripsisse Celsum omnino

nino puto. Quid namque vocula, læsit, hic significare possit, equidem non video.

^a *Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perrumpit. maxumeq; ubi vitata calvaria est.* ^b *Id quoque signi specillo significatur, qui depressus in id foramen, quod infra solidam sedem habet,* ^c *Ob id renitens aliquid invenit, & madens exit.* ^d *Si pervium invenit, altius descendens inter os & membranam nihil oppositum invenit, educiturq; siccus, non quo non subsit aliqua vitiosa fames, sed quoniam ibi ut in latiore sede diffusa sit.*

^a Nigrescit superficies ossis extima, interiora carie emolliuntur. non itaque sic argumentari licet, ablata nigredo est, ideoque os suæ restitutum est integritati. non enim nigredinem, sed cariem auferre conatur chirurgus,

^b Ablatâ nigredine, apprimendum ossi specillum, eoque explorandum quousque pervadat caries. Duo hic tradit signa Celsus ventum esse ad os integrum. 1. cum non altius demergitur, sed quid renitens sentit specillum. nam quod cariosum est, emollitum ab exedente est materiâ. 2. si eductum specillum circa extremitatem madorem ostendat, significat namque illud, ad medullam integram

gram devenisse specillum. Etiam carie corrosum os molle licet sit, non tamen mader (absumpta namque est nativa succulentia) verum friabile est.

^c Tres hasce voculas & ob id delendas censeo, quum sensum turbent.

^d Anne certum id signum, dicat quis, tamdiu cariem se extendere quamdiu ficcum prodit specillum? non inquit Author, nam cum universum os, utramque dico ejus superficiem pervadit caries, etiam tum prodibit instrumentum ficcum. causaque additur.

Sive autem nigrities, quam terebra detexit, sive caries quam specillum ostendit, os transit, a modioliquidem usus ferè supervacuuus est, quia latius pateat necesse est, quod tam altè processit. Terebrâ verò eâ quam secundo loco posui, utendum, eaque ne nimis incalascet, subinde in ^b aquam frigidam demittenda est. Sed tum ^c majore curâ agendum est, cum jam aut simplex os dimidium perforatum est, aut in duplici superius. Illud, spatium ipsum: hoc sanguis significat.

^a Itaque excisorio cyclisco hic utendum.

^b Ante jubebat affundi oleum rosaceum, aut lac, ad majorem ferramenti lubricitatem; facilioremque circumactionem; nunc,

ad temperandum quem attritus excitat æstus, frigidâ temperat.

^c Hæc ideo ab Authore monentur, ne primâ tabulâ pertusâ, si fortius manubrium premas, præter expectationem instrumentum in membranam irruat, eamq; lædat.

Ergo tum lentius ducenda habena, ^a suspendenda, quæ magis sinistra manus est, & sæpius attollenda, & foraminis altitudo consideranda: ut quandocunque os perumpitur, sentiamus. neque periclitemur, ne ^b mucrone cerebri membrana ledatur. Ex quo graves inflammationes cum periculo mortis oriuntur.

^a Non fortiter premenda manubrij summitas, ne incogitanti eveniat internæ tabulæ perruptio.

^b Mucrone terebræ, quæ extremitate acumen habet.

*Factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed multo circumspèctius excidenda sunt, ne forte angulus scalpri eandem membranam violet, ^a donec fiat aditus, per quem membranæ custos immittitur, ^b *μυκρὸν Φύλακα* Græci vocant. Lamina aenea est, firma, paulum resima, ab exteriori parte levis, quæ demissa est, ut exterior pars ejus cerebro propior sit, subinde ei subjicitur, quod scalpro discutiendum est: ac si excipit ejus angulum, ultra trasire non patitur, eoq; ^c audacius & tutius*

tutius scalprum malleolo subinde medicus ferit, donec excisum undique os eadem lamina levetur, tollique sine ullâ noxâ cerebri potest.

^a Menyngum tanta quum sit dignitas & cum cerebro sympathia, Veteres modiolò excisuri os, tribus utebantur cautelis: trepano utebantur abaptisto: adhibebant meningophylaca vocatum instrumentum; non pertundebant simul ac semel utramque tabulam, sed ad internam ubi ventum, ita manubrium ducebant, æqualiter uti non scinderet, verum sinistra manu prementes inæqualiter, hoc efficiebant, unâ tantum uti parte os parum pertusum esset. Per illum locum immittebatur menyngophylax, isque medius inter cranium subjectamque uti esset membranam id adnitebantur. eo namque postquam perducta res, jam tum audacius reliquum ossis excindebant. excipiente ferramenti ictum menyngophylace.

^b Cuius hæc est delineatio.

Hac figurâ adhibitâ descriptionem quam hic adfert Celsus intelligere non est difficile.

Vbi totum os ejectum est, circumradendæ a levandæque sunt ore, & si quid scobis membrana insedit, colligendum. Vbi superiori parte sublata inferior relicta est, non ora tantum, sed os quoque totum levandum est, ut sine noxa postea cutis increascat; quæ aspero ossi innascens, protinus non sanitatem sed novos dolores movet. Patefacto cerebro, quâ ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa pervenero.

^a Nam uti eodem hoc paragrapho Author, aspero ossi innascens caro, non sanitatem sed novos dolores movet. Etenim exigua illa exstantia fragmentula ferramenti circumactione in limbo ossis relicta naturæ negotium faceffunt: quæ ob id non quiescet, nisi illa separata abjecerit. quod dum facit, probam carnem producere nequit.

^b Hæc

^b Hæc non absque debitâ cautione sumenda. quid enim? lævigabit chirurgus excisâ primâ tabulâ ipsam internæ tabulæ superficiem? itaque universum meditullium auferatur necesse est. Prudenter ac circumspetè hac in parte chirurgus, adhibito medico, agendum.

^c Denudatam cerebri superficiem extimam intelligit, quod diffcissa fit menynge.

Si a basis aliqua servata est, superimponenda sunt
^b *medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur, supraque imponenda lana succida*
^c *oleo atque aceto madens. Ubi autem tempus processit,*
^d *ab ipso osse caro increfcit, eaque factum e manu sinum complet.*

^a Si non fuerit utraque tabula excisa.

^b Hæc ἀλίπατα, ἀλίπαρα, ἑναιμα, etiam κατὰ γράμματα græcis dicuntur. quorum nonnullas apud Celsum descriptiones videre est cap. 19. lib: 5. uti emplastrum barbarum, choacon, smaragdinum, aliaque. Constant ex ficcantibus plæraque omnia medicamentis, quibus cum ficco osse amicitia.

^c Ad leniendam ofsis asperitudinem, placandumque dolorem, alias oleosa hic non conveniunt.

^d Non ab osse integro, sed à quo pars ablata. intermedia namque medulla, novæ carunculæ suppeditat materiam.

^e Manu chirurgi.

Si quod etiam os ^a adustum est, a ^b parte sanâ recedit: subitque inter integram atque emortuam partem.

^c caruncula, quæ quod abscessit expellit, eaque ferè quia testa tenuis & angusta est, squamma *λεπίς* a Græcis nominatur.

^a Cauterio tactum.

^b Etenim absumentâ ejus nativâ succulentia, excrescat os necesse est. arido, quia cum integro nihil simile, illud secernere abjicereque natura nititur.

^c Illam suppeditat luxurians in refocillato osse medulla.

Potest etiam evenire, ut existat neque findatur os, neque perfringatur, sed summum tantum ^a collidatur ^b exaspereturque. Quod ubi accidit ^c radi & levare satis est.

^a Modicè introsum trudatur. pueris, feminis, ijsque humidum quibus molleque cranium, familiare. cui debetur ossis reductionis in pristinum statum. quibus medijs, vide notas in Hippocratem pag: 88.

^b In sede dictâ læsionis cranij specie; quum
nimi.

mirum telum sui reliquerit in osse vestigium asperum.

c Radendo lævigari ac deleri debet asperum teli vestigium. nam in collisione, sculptura locum non habet.

Hæc quamvis maxumè sunt in capite, tamen ceteris quoque ossibus communia sunt, ut ubicunque idem incidet, eodem a remedio sit utendum. Atque cum ea fracta, fissa, forata, collisa sunt, quasdam b proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem calvaria accepto.

a Iisdem medicamentis, non verò chirurgicis instrumentis. cum namque planitiem non habuerint ossa, vix modiolò est locus. ita quæ tenuia adeo, vix uti duas animadvertere tabulas queas, quopactò cyclisco inibi locus erit? quid ibi poterit terebra?

b Succullentius namque, medullâ repletum copiosiore; ideo quæ calidius reliquis ossibus cranium quum sit, indicationes habet peculiares, alijs minus convenientes, quas ad Hipp: de Vulnerib: Capit: exposuimus.

De Calvarie Curatione.

Ligitur ubi ea a pertusa, protinus
 requirendum est, num^b bilem
 is homo vomuerit, num^c oculi
 eius obcecati sint, num^d obmu-
 tuerit, e num per nares aures-
 ve sanguis ei effluxerit, e num
 conciderit g num sine sensu
 quasi dormiens jacuerit. Hac enim^h non nisi osse fra-
 cto eveniunt. Atque ubi inciderint, scire licet ne-
 cessariam, sed difficilem curationem esse.

Non à quovis in caput incidente ictu cal-
 variae continuum solvitur, licet nihilominus
 periculosissima oriantur symptomata. potest
 namque præ tremulo capitis motu, cranio
 integro commotum esse cerebrum perturba-
 taque facultas animalis, unde torpor, paraly-
 sis, vertigo, apoplexia, aliaque incommoda.
 possunt vascula in interioribus capitis lace-
 rata sanguinem effudisse, illasâ licet calvâ.
 Hac de causâ Celsus initio capitis in ea in-
 quirat signa quæ medicum ac chirurgum cer-
 tiorem, quantum fieri potest, reddunt perussi
 cranij.

Legi-

a Legitur à nonnullis *percussa* ; quum tamen *pertusa* ab eo scriptum existimem. in eâ namque fuit sententiâ Celsus, in quâ plerique, ea quorum hic meminit symptomata non evenire nisi ruptâ calvâ. ideo protinus subjungit : *Hæc enim non nisi osse fracto eveniunt*, nam fatendum est, ut plurimum os percussum esse, hisce se ostendentibus signis, quamvis non ita sint certa fallere uti nullo pacto queant. dixit namque Author primis Capitis 2. verbis : *omne os ubi injuria accessit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco movetur*. Potest foratum esse, licet non perforatum cranium. Tum & collisum ac intro trusum, nullâ licet laboret continui solutione.

b Turbato ventriculo, ob nervos stomachicos ictu commotos, nam ij e cerebro prodeuntes superiori ventriculi orificio infinguntur

c Afflictis opticis, ac ob id visorios spiritus oculis uti oportet non affundentibus.

d Tactis aut vocalibus, aut à quibus linguæ motus pendet nervis.

e Laxato sinu falcem referente præ ictus vehementiâ.

f Attonitus, ventriculis imo universo cerebro commoto, eoq; officium suum negligente.

g Apoplexiæ correptus specie.

h Non, id est rarò. alias quotidie in mendacioprehendetur Celsus. Videmus namque, aut cuncta hæc symptomata aut earum non minimam partem apparere integro omni ex parte cranio : è contra nullum horum se ostendere, & tamen fissum, imo fractum insigniter esse caput.

i Necessaria, quum indicent non exiguam accepisse labem cerebrum : difficilem, majore namque molestiâ curatur cranii vulnus, cui principis partis affectus se jungit, quàm ubi simplex est vulnus.

Si verò etiam torpor accessit, si mens non constat, si nervorum vel resolutio vel distentio secuta est, a verisimile est etiam cerebri membranam esse violatam, eoque in angusto magis spes est.

a Rectè dubitas elegantissime Scriptor, quum hic nihil neque certum neque perpetuum. præstitisset itaque præcedente dicere paragrapho : Hæc enim nisi osse fracto raro eveniunt.

*Et protinus considerandum est, a lapide, an ligno,
an ferro*

an ferro, an alio telo ^b percussus sit: & hoc ipso leni an aspero, mediocri an vastiore, vehementer an leniter. Quia quo mitior ictus fuit, eò facilius os eì resistisse credibile est.

^a Obtusa namque tela os discindere nequeunt; acuta verò ac scindentia rarò fissuram pariunt.

^b Lego, percussus sit. nam præcedentibus de ægro, non de cranio aut capite locutus fuit.

Sed nihil tamen melius est, quàm certiore id notâ explorare. Ergo qua plaga est, ademitti specillum oportet, neque nimis tenue neque acutum; nè cum in quosdam ^b sinus naturales inciderit, opinionem fracti ossis frustra faciat; neque nimis ^c plenum; ne parvulæ rimulæ fallant. Vbi specillum ad os venit, si nihil nisi leve & lubricum occurrit, integrum id videri potest. Si quid asperi est, utique qua ^d suturæ non sint, fractum os esse testatur.

Omni conatu necesse est num divisum nec ne sit cranium, certus sit chirurgus. quod si sit, scalpura necessaria; sin minus, à rasurâ abstinendum. quantum namque ossis aufertur, tantum de nativo tegmine cerebro decedit. Præmissis itaque signis verisimilibus, certiora nunc tradit, quæque in sensu consistunt.

^a Diductis prius pericranio cum perioſtio. Etenim hoc integro, nihil dabit certitudinis exploratio ſpecillo quæ fit.

^b Inæqualitates quas à naturâ nonnulla habent capita. nam ſpecilli atumen ibi ſubſiſtens hæſitanſque rimæ ſuſpicionem fruſtrâ movebit.

^c Nimis aut latum aut obtuſum. cauſam ſubdit Author.

^d Niſi forte peculiareſ naçtus fuerit futuras vulneratus, quod nonnullis accidit. Vide Comm: in Hipp: de Capit: Vulner: pag: 16 Hoc ævo etiam ſpecillo pulſant denudatum cranium, ut clarior obtuſiorve ſonus de fiſſura, aut integritate calvæ certioſem faciat chirurgum.

A ſuturis ſe deceptum eſſe ^a Hippocrates memorie prodidit, more ſcilicet magnorum Virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, ^b quia nihil habent, nihil ſibi detrabunt: magno ingenio, multaquæ nihilominus habituro, convenit etiam ^c ſimplex veri confeſſio, præcipuequæ in eo miniſterio quod utilitatis cauſâ poſteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni Profeſſoris, uti interponeremus effecit.

Locus

^a Locus est Epid: 5. Historia 27.

^b Hic verè locum habet Salvatoris nostri dictum: Habenti dabitur, & à non habente, auferetur etiam illud quod habet.

^c Errare namque humanum est, at in errore perseverare, ab omni humanitate alienum. neque simplex Erro hæreticus fuerit, sed qui pravam quam concepit opinionem cum pertinaciâ retinet. de quo verè dicitur: *video meliora proboq; deteriora sequor.*

Potest etiam futura eo nomine fallere, quia æquè
^a *aspera est, ut aliquis hanc esse, etiam si rima est, existimet eo loco, quo subesse hanc verisimile est. Ergo eo nomine decipi non oportet, sed*
^b *os aperire tutissimum est.*

^a Non omnibus dentatæ futurarum compages æquè prominent, sed alijs magis, minus alijs. Si cui itaque rimam egerit os loco futuræ admodum asperæ vicino valde, chirurgus obtuso utens specillo rimam minus eminentem non tanget, asperam futuram percipiet. itaque de fissura quum nulla ei suspicio, neque locum affectum instrumentis tanget. corrumpetur itaque ac putrescet os ob saniem rimâ collectam.

^b Non quidem ipso futuræ loco, sed vicino.

cino. nisi de pericranij apertione eum loqui velis; quod non displicet.

Nam^a neque utique certa sedes, ut supra posui, suturarum est: &^b potest idem, & naturaliter commissum, & ictu fissum esse, juxta ve aliquid fissum habere.

^a Nonnullæ namque ordinariam stationem mutant, quod sagittali non infrequenter accidit, frontem non solum verum occiput insuper secans. Tam coronaria quàm lambdoides subinde figuram mutant, rectilineæ fiunt. nonnulli, peculiare habent futuras, quod circa occipitis os sæpiusculè à me observatum.

^b Illud sane interdum evenit, fissura uti & in ipsam incidat futuram, & nihilominus etiam adhuc habeat rimam locus qui futuræ vicinus.

Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit vehementior, quamvis specillo nihil invenitur. tamen aperire commodius est.

Loquitur de pericranij apertione; quam ubi vel minima læsi cranij fuerit suspicio institui vult, quum ejus conditionis sit capitis cutis, non magno uti negotio sanescat, etiam si frustra defecta est.

At si

At si ne tum quidem rima manifesta est, inducendum super os atramentum scriptorium est, deinde scalpro id deradendum. Nigritiem enim continet si quid fissum est.

Tertia inveniendi rimas ratio, ubi neque symptomata sufficiunt, neque specillum certitudinis fatis exhibet; jubent namque tali casu Veteres (inventi hujus author primus fuit Hipp: lib: de Vulner: Capit:) ut qui fissuræ suspicionem dat locus, à cute ac perioftio plenè liberatus, atramento tingatur. atramento ficcato, scalpro radatur: rimula namque etiam angustissima si fuerit, ei atramentum se insinuabit, neque superficiariâ ossis sculpturâ ejus delebitur vestigium. modus hic fatis certus est.

Solet etiam evenire, ut aliâ parte fuerit ictus, & os^a alterâ fiderit. Itaque si graviter aliquis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt, neque eâ parte qua cutis discissa est rima reperitur, non incommodum est^b parte alterâ considerare, numquis locus mollior sit, & tumeat, eumque aperire. Siquidem ibi fissum os reperietur; nec tamen magno negotio^c cutis sanescit, etiamsi^d frustra defecta est.

^a Hanc vulneris capitis speciem, Infortunium vocat Hipp: Verè namque infortunatus is

tus is æger, cui ictus loco nihil se ostendens, aliam fiderit partem. nec enim semper loco ex diametro opposito est continui solutio; sæpe vicino, quum tamen ne inibi quid se ostendat. Accidit, ut interna tabula fissa sit, quæ ictum excepit integrâ. Quid itaque chirurgus hoc casu?

^b Considera, inquit Celsus, num alterâ parte locus mollior sit, & tumeat, eumque aperito. incerta hæc admodum; unde namque tumor oedematosus? nullus locus ictus fuit.

^c Capitis cutis facile sanescit, utpote substantiam nacta succulentam, pinguem, longæque magis quam quæ reliquum corporis cingit cutis solidabilem.

^d *Etiam si frustrâ defecta est.* Scio nonnullos legere, *in frustra.* magis placet usitata lectio.

Os fractum, nisi succursum est, gravibus inflammationibus afficit, difficiliorque postea tractatur.

Paragraphus hic monitionem continet tacitam, non esse procrastinandum solum ubi ossis fuerit continuum. nam licet vel angustissima sit rimula, nî protinus scalpro deleatur, collectus ichor putrescens ipsum os inquinabit; imo paulatim descendendo membranam in consensum trahet; hinc postea

stea licet manus adhibeatur, ut plurimum jam conclamatum erit. Serio id monet lib. de Capitis Vulnerib: Hipp: dicens: *nul-^{cc} lum capitis vulnus leviter haberi debet: sæpe enim^{cc} cutis sola contusa ferro, aut aliâ aliquâ re, si non dili-^{cc} genter & cum quadam cautione curetur: veluti si^{cc} sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam^{cc} negligatur, ulcus incrudescens non parum molestie^{cc} exhibet. Et medico quidem negotium,egro vero pe-^{cc} riculum creat.*^{cc}

^a Rarò sed aliquando tamen evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus verò ex ictu vena aliqua ^b in cerebri membrana rupta aliquid sanguinis mittat, isque ibi concretus magnos dolores moveat, ^c oculosque ^{*} obcæcet. Sed fere contra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. Ideoque id quoque os excidendum est.

^{*} oculosque prius obcæcet nonnulli legunt.

^a Imo frequenter. tumque illa se ostendunt quorum capitis exordio facta mentio, symptomata.

^b Illi potissimum ramuli qui ex sinu dura prodeuntes menyngis, in tenuem ipsumque se insinuant cerebrum. ut quorum major pars angusta admodum & capillaris.

^c Quir potius oculos quàm alias cerebri partes petat concretus hic corruptusque san-

guis equidem non video. Verum præ putredine inflammatus, in eandem labem ipsum trahit cerebrum; inde phrenitis aliaque mala.

^d Signa hæc infida admodum. caveat idcirco ne quid temerè hic tentans chirurgus, & sibi & arti notam inurat.

Quacunque autem de causa curatio hac necessaria est, ^a si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, ^b donec quidquid lesum est, in conspectu sit. In quo ipso videndum est, ^c ne quid ex ipsa membranulâ, quæ sub cute calvariâ cingit, super os relinquatur. Siquidem hæc scalpro terebrisve lacerata, vehementes ^d febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius est ex toto ^e ab osse diduci. Plagam, ^f si ex vulnere est, talem necesse est habeamus qualem acceperimus. Si manu facienda est, ea fere commodissima est, ^g quæ duabus transversis leneis litteræ X figuram accepit, ut deinde à singulis procedentibus ^h singulis cutis subsequatur.

^a Os quum chirurgicâ encheiresi tractari debeat, probe ac omni ex parte denudetur necesse est. Si itaque continui solutio quam telum dedit non disciderit pericranium quod satis est, ulterius novaculâ dividatur; nam sæpe rima ulterius quam se habeat inflatum

Etum vulnus, extenditur; interdum depressum cranium reduci debet, fit, ut sedes deleri debeat. quamam observanda sint in pericranij separatione hic tradit.

• Prima cautio, ne sit meticulosus in segregandâ cute chirurgus, sed tantum dividat, quantum res exigit, hoc est quanta fissurâ fuerit longitudo; aut etiam, ut spatium habeat sufficiens adhibendo modiolis, apprimendis cyclifcis, ducendis scalpris.

• Vno eodemque ictu cum pericranio etiam perioptionem discindendum. illud namque indivisum si relinquatur, non potest non dolori alijsque symptomatis dare ansam, quum non solum exquisitè sentiat, verum insuper pars duræ menynge sit.

• Ratione summæ sensationis ac doloris hæc dat symptomata perioptionis læsum, tractâ nimirum in consensum menynge, imò eâ mediante ipso cerebro.

• Quod ipsum postquam cutis incisa fuerit linamentis mollibus carptis volvisque perioptio submissis, commodè fiet.

• Si quam telum dedit sufficientem habeat capacitatem plaga.

• Quæ decussatim pericranium discindit,

B b b ij

ita

ita ut in chiasmi centro quatuor ostendat angulos, qui in diversa abducti, os satis superq; denudent.

^h *Angulis* lego, non *singulis*. quis enim tum sensus?

Inter quæ ^a *si sanguis fertur*, ^b *spongia subinde in acetatincta cohibendus est*, occupandusq; *objectis linamentis*, & ^c *caput altius excitandum*.

^a Discissum pericranium, ob insignia vasa, multum sanguinis fundit. compescendus is si largiter feratur, neque sanguine abundet æger. sin plethoricus est, præ animi commotione pericranij vasa admodum turgeant, sinendus paululum uti fluat (ita tamen ne quid nimis) idq; ad avertendam inflammationem.

^b Aut admovenda linamenta bolo, ovi albumine, aceto, rosarum pulvere tincta. illa enim robur addent partibus læsis, hæmorrhagiam sistent, æstum capitis temperabunt.

^c Si namque declive sit caput, difficilius cohibetur sanguinis impetus.

Neque id ^a *vitium ullum metum*, nisi inter ^b *musculos qui tempora continent*, adfert. Sed ibi quoque nihil tutius fit.

^a Pericranij, periostijq; dissectio.

^b Mus-

^b Musculos temporales discindere per transversum præsertim, gravissima excitat pericula, nec raro mortis metum. in tempora itaque si incidat vulnus ossis denudationem exposcens, aut ducenda secundum fibrarum ductum novacula, aut instituenda loco vicino sectio.

Miror Authorem nullum statuere quoad dissectionem metum, nisi in solis temporalibus, quum etiam frons propter palpebrarum musculos; occiput ratione musculorum caput moventium religiosè, nec nisi à perito chirurgo incidi debeat.

In omni verò fisso fracturæ osse protinus a antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id ^b exciderent. Sed multo melius est ante emplastra experiri, quæ c calvariæ causâ componuntur. Eorumque aliquid oportet ex aceto molitum, per se super fissum fractumve os ^d imponere, deinde super id aliquanto latius quàm vulnus est, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tinctam.

Paradoxum hoc proponit paragrapho Celsus, vetans ne statim ab ictu fisso fracturæ cranio manus chirurgica adhibeatur, sed ut primis diebus poroticis medicamentis glutinationem tentet chirurgo imperans.

quum nihil adeo in capitis vulneribus damnosum sit ac procrastinatio. causæ præcedentibus aliquoties dictæ. standum itaque hac in parte ab Hippocrate, ut protinus prisis instituat præcipiente; ne si morâ ars malo victa fuerit, aut fefellisse aut ignorasse chirurgus videatur.

^a Experimentiâ docti, festinatione in illis opus esse; ne quod prioribus diebus non percipiunt incommodum vulnerati, postmodum cum scœnore experiantur, sicque serò sapiant.

^b Non volunt antiqui in omni fisso fractove osse protinus os excidi, sed incidi monent. purgant, rimasque delere nituntur accommodatis huic rei scalpris, similiaque statim initio instituunt.

^c Quæ cephalica, catagmatica, porotica græci; à Celso præscripta 19. Cap: lib: 5.

^d Hæc emplâstrorum admotio non solum non auferet eam quæ fissuris latitat saniem, verum ejusdem expulsionem impediet. impediet quoque crassitie suâ fuliginum effluviū, unde inflammationes, putredines, malorumque ilias.

Tunc vulnus deligare, & quotidie resolvere, similiter-

literque curare usque ad diem quintum. A sexto die, etiam vapore aqua calida per spongiam fovere. cetera eadem facere. Quod si caruncula increfcere coeperit, & febricula aut soluta erit aut levior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedet, in eodem medicamento perseverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum, adjecto cerato ex rosa facto, quo facilius carnem producat. Hac ratione saepe & rima callo quodam implentur, estque ea ossis velut cicatrix; & latius fracta ossa si qua inter se non cohebant, eodem callo glutinantur, estque aliquanto melius velamentum cerebro, quam caro. quae exciso osse increfcit.

Vides, Celsum nullam adhibere ossi prae fin ad diem usque sextum. imo, si nulla se ostendant symptomata, in eodem medicamento perseverandum jubet. nullo pacto tamen audiendus. nam ob ossis duram solidamque consistentiam, ijs potissimum qui ad vulneris usque tempus bene sani, validaque fuere corporis constitutione, fit inquam subinde os uti tardius quam alijs putrescens ad hoc usque tempus, imo & ulterius nulla ostendat symptomata, verum maxumè arri-dens insidias maxumè struat, agrumque omne periculum se jam superasse existimantem, obruat.

obruat. Securitate nihil pejus in capitis vulneribus.

^b Callo replebitur rima, ac quod subest corruptum, ægrum pessundabit.

Si verò sub ^a prima curatione febris intenditur, brevesque somni & ijdem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet neque alitur, & in cervicibus glandule oriuntur, magni dolores sunt, cibi que super hac fastidium increfcit, tum demum ad manum scalprumque veniendum est.

^a Per primam curationem non intelligit eam quæ initio illati vulneris instituitur, quomodo namque poterit dici principio ulcus madere; non ali; magnos adesse dolores, quorum hic fit mentio? sed vult per primam curationem, eam quæ absque prisi primis diebus usque ad 7 aut 8 instituitur. mens itaque Authoris est, non antea de prisi cogitandum quàm ostendentibus se symptomatis. At verò fatifcentibus viribus (quod fit cum symptomata se ostendunt) opus adeo periculosa plenum aggredi alex, consultum minimè est. Dicat quis, Hipp: lib: de Vulnerib: Capit: exsecare utramque tabulam simul ac semel, etiam tum quum aliquot jam effluxis diebus chirurgus initio ad curandum adhibendo

bitus

bitus non fuerit. Scio, sed & illud scio, Hippocratem nullo pacto præscribere pristinæ ejusmodi apparentibus symptomatis, verum integris ægri viribus. imo jubet, ut si mala indicia se prodant, purgato prius per cholagogum corpore, expectet donec symptomata desinant. consulatur ejus liber circa finem, sicque se rem habere videbis.

Duo verò sub ista calvarie pericula sunt, ne vel a findatur, vel medium^b desinat. Si fissum est, possunt^c ora esse compressæ, vel quia^d altera super alteram excessit, vel etiam^e quia vehementer rursus se commiserunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum verò non habeat, ac sic eam irriter, & graves inflammationes moveat: Ubi medium desedit, & eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fracturâ quibusdam velut aculeis pungentibus.

Hoc jam paragrapho diversos quibus os finditur frangiturve, proponit modos. Etenim aut simplex est rima aut composita. Simplex cum os non nisi fissum est. Composita, cum simul fractum, ita ut duo plurave fragmenta soluta fluctuent. cum non solum soluta fragmenta sed & violenter à cranio avulsa, membranæ cerebri se infigunt, si fissura

ra cum depressione concurrat, ita ut oræ sive lumbi ossis fissi intus fidant, sicque sibi invicem coadunentur, nihil uti superflui ejici queat. Aut etiam, si avulsum ab uno latere fragmentum sub oram ossis se receperit oppositi. Compositi hi modi omnes cum periculo conjuncti sunt; minus simplex rima, ea potissimum utramque quæ non penetret tabulam; ut quæ scalpris deleri potest. at difficultates jam traditæ, quæ se non raro jungunt, aut pungendo membranam cum cerebro, aut idem premendo, molestiæ imo & periculi non parum secum trahunt.

^a Simplicem nudamque faciat rimam, quæ quo minor, superficialia magis, minus altè penetrans, eò minus difficultatis.

^b Hoc est, Esphlasi, sive tertiâ vulneris capitis specie ab Hipp: proposita laboret; Deceffionem, Depressionem, Introceffionem vocant non quidem simplicem (nam illa in Thlasi evenit) sed talem qua fissum os simul intus compellitur.

^c Quod ipsum absque Esphlasi ut fiat impossibile est. Si quando verò fiat, fit ut extus connivens, intus verò hians rima, ni scalpris patentior reddatur, fit inquam ut exitum fac-

nies

nies non inveniens , in subjectam stillet membranam; quod periculi plenum.

^d Avulsa ab uno latere ossis pars receperit se sub ossis oppositi limbo. idipsum citrà cerebri compressionem fieri quum nequeat, oritur apoplexiæ metus.

^e Quod nisi Esphlasi fieri nequit.

^f Nam quanta est exterior quæ apparet lacuna, tantum intus prominens tumensque os, motum membranæ cerebrique impediat necesse est.

^g Rectè fracturam vocat, quum aculeos hoc est aculeata dare fragmenta nuda rimia nequeat.

His ita succurrendum est, ut tamen quàm minimum ex osse dematur.

Præceptum hoc universale est, in quocunque cranij vulnere. multum namque ossis instrumentis si auferas, præterquam cerebrum aëri admodum quòd exponas, etiam nativum ei eripis tegumentum.

Ergo si ora alteri insedit, ^a satis est id quod eminet plano scalpro excidere, quo sublato jam rima hiat quantum curationi satis est.

^a Hoc satis non est; auferri enim debet eminens limbus ossis fragmentum occultan-

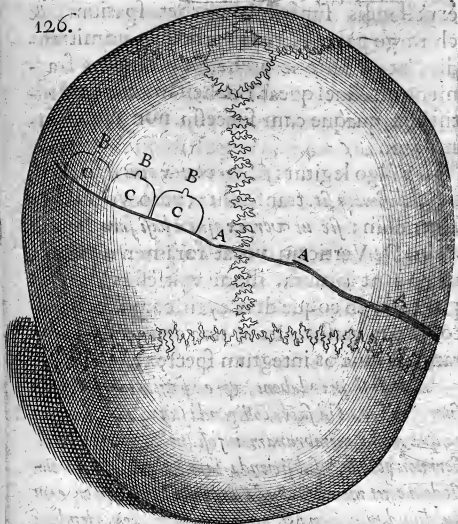
tis, non tam ut spatium superflua ejiciendi nanciscatur natura; verum insuper fragmentum sub opposito latens osse extrahi debet: hac enim ratione & hiantem effeceris locum expellendis intus latentibus sufficientem, & quoque liberum attuleris membranæ cerebroque motum. quod bene notandum.

At si ora inter se comprimuntur, à latere ejus interposito digiti spatium terebrâ foramen faciendum est, ab eoque scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem C litteræ, a sic ut vertex ejus à foramine basis ad rimam sit. Quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit, & ita nihil latens in eo osse concavum est, abundeq; exitus datur intus ledentibus. Ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est; sed si ve totum perfractum est, & ab alio ex toto recessit: si ve circumpositæ calvarie inhaeret exigua parte, ab eo quod naturaliter se habet, scalpro dividendum est. Deinde in eo quod desedit juxta rimam quam fecimus, foramina addenda sunt. Si in angusto noxa est, duo: si latius patet, tria: septaque eorum excidenda. & tum scalper utrimque ad rimam agendus, sic ut lunatum sinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent.

Elegantissima curandi Esphlasin ratio, quæ cyclif-

cyclisco citrà modiolum perficitur, quam-
que Hippocrates non tangit : eam sequens
aperiet pictura.

126.

Hic evidenter conspicitur quo pacto in of-
C c c iij. se in-

se integro fiant foraminula superficialia (vel atramento signare satis fuerit) ab ijsque ducatur duobus semicirculis fissuram versus excisorius scalper, qui septa excidens, & naturæ expellendis superfluis præbet spatium, & chirurgus parat aditum forficibus immittendis, ut eâ ratione prehensum latitans fragmentum educi queat. Encheiresis convenientissima, quæque cum successu non semel sumus usi.

^a Vulgo legitur: *sic ut vertex ejus à foramine basis ad rimam sit.* transpositas puto voces, & legendum: *sic ut vertex ejus à basi foraminis ad rimam sit.* Verticem vocat foramen unde excidendi fit initium. illum vult esse rimæ oppositum, ab eoque duci cycliscum sinu lunato rimam versus, ita ut ima ejus pars fracturam, cornua os integrum spectent.

Deinde si qua ^a labent, & ex facili removeri possunt, forfice ad id facta colligenda sunt, maximeque ea quæ acuta membranam infestant. Si id ex facili fieri non potest, ^b subjicienda lamina est, quam custodem ejus membranae esse proposui, & super eam quidquid spinosum est, & intus eminet, excidendum est: eadem laminâ quidquid deorsum insedit attollendum. ^c Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta

fracta ossa tamen in hærent solidentur: quia parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamentis tempore excidant, spatiumque inter hæc satis illis magnum ad extrahendam saniem relinquatur, plusq; in osse propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciso.

^a Forficibus per excisos immisis sinus vult fluctuantia & omnino soluta fragmenta extrahi, ea potissimum menyn gem quæ premunt. monitum salutare, nam illa præterquam glutinari integro ossi quòd nequeant, etiam membranam in inflammationem precipitabunt.

^b Menyn gophylacà intelligit, cujus cap: 3. iconem dedimus. hujus usu & separanda à cranio menyn x, & depressa fragmenta attollenda, & si quæ sint frustra nondum omni ex parte soluta, cyclisco separanda. ita namque ab omnibus impedimentis mēbrana, libera cūcta noxę quę cerebro esse possent excutiet.

^c Sequentibus in antiquam suam delabitur hæresin Author, existimans fragmenta non plenè soluta verum unâ parte etiamnum integro ossi adhærentia aut solidari posse, aut ope medicamentorum paulatim solvi ac excidere. quæ quàm sit periculosa, multisque exitiosa opinio, jam ante ostendi. Hu

His factis, ^a ea membrana acri aceto respergenda est, ut si ve aliquid sanguinis ex eâ profluit, cohibeatur: si ve intus concretus cruor remanet, discutatur.

Fragmentis, membranam pungentibus potissimum, eductis, ad membranæ integritatem convertenda cura. protinus itaque videndum num ejus continuum læserint acuta fragmenta: num quæ vasa rupta sanguinem fundant: num effusus in eam sanguis concreverit: num tumeat, doleat, inflammata sit. hisce namque symptomatis in tempore occurrendum. ijsque si jam urgeant, adhibenda medela.

^a Aceto, ut suâ stringendi vi vasa sanguinem fundentia claudat: insuperque ut si quid concretum, dissolvat, eaque ratione membranam purget. verum tepidum sit quod affunditur acetum.

Tum ^a idem medicamentum eodem modo, qui suprapositus est, mollitum, ipsi membranæ imponendum est. Ceteraque eodem modo facienda sunt, quæ ad lintecolum illitum & lanam succidam pertinent: collocandusque is ^b loco in tepido, & curandum quotidie vulnus; bis etiam æstate.

^a Catagmaticum aceto mollitum, addita lanâ succidâ. fecit paulo ante mentionem. Spon-

Spongiolam mollem chirurgus paret, quàm oleo rosaceo, vino stillatitio quibus iridis permixtus pulvis tinctam membranæ apprimat, ut eâ ratione si quid sordium membranæ infideat auferri possit, depressâ quoties vulnus reficitur menyngophylacis ope membranâ simul æger ore naribusque clausis magno conatu expirare nitatur.

^b Ne aut frigore aut madore (utrumque ei summè inimicum) membrana offendatur.

^c Vt sæpius ventiletur locus.

Quod si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida.

Topica membranæ applicanda hæc exposcunt conditiones. 1. refrigerent blandè, inflammationi uti resistent. 2. pinguedinis aliquid habeant ad leniendam asperitatem, ex quâ dolor. 3. efficaciam siccent. illa namque tunica (χιτών enim quam ὑμὴν frequentius vocatur Græcis analoga. 4. aromatica polleant vi, nam fragrantia cerebro amica. omnes hæ in rosaceo oleo concurrunt indicationes. Si dolor à dictâ causâ non adsit, loco olei substituaturs rosacea aqua odorata.

^a Non calida, ne inflammationem augeat; non frigida, ne menyngem lædat.

Si usque eo tumebit, ut ^a super ossa quoque emineat, coërcebit eam bene trita ^b lenticula vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro vel adipe anserino mista: ^d cervixque molliiri debebit liquido cerato ex ^e irino facto.

^a Fit subinde præ inflammatione uti tumida membrana super foramen modiollo factum se attollat. res periculi plena, nam impeditur ejus motus; tum & quod prominet ab aëre alteratur.

^b Aut lentem leguminis genus intelligit, aut palustrem lenticulam. utraque namque adstringendi repremendi que pollet vi. Prior hoc casu si utamur, præstabit ea addere quæ Dioscorides cap: 99. lib: 2. ubi de lente agit. compositum namque parat, quod sic describit.

Διῶαμιν δὲ ἔχει συντεκνύ. ὅθεν κοιλίαν ἴσησι, ποσάπολεπι-
θεῖς καὶ ἐψηθεῖς ὀπμιελῶς, ἔπεώτε ἐν τῷ ἀφέψεσθαι ὕδατι
δοποχομένῃ. βέλτιον δὲ τὸ ἴδιον ἔργον διπολελεῖ πρὸς τὰ ῥύματα
τῆς κοιλίας. μυγείσης αὐτῷ μετ' ὅξους σέρεως ἢ ἀνδράχνης, ἢ σῶ-
τλου μέλαι, ἢ μύρων, ἢ σιδίων, ἢ ῥόδων ξηρῶν, ἢ μεσσίων,
ἢ οὖων, ἢ ἀπίων θηβαικῶν, ἢ κυδωνίων μήλων, ἢ κιχωρίῃ, ἢ ἀρ-
νογλάσσει, ἢ κηκίδων ἐλοκλήρων, αἱ πινες μὲν τῶν ἐψησιν ῥίπτον-
ται, ἢ ῥοὸς ἔπῃ τὰ οἶα. δεῖ δὲ τὸ ὅξ' ὀπμιελῶς συγκαθεψεῖν
αὐτῷ. *Vim habet adstringendi. quâ de causâ alvum co-
hibet si detracto prius cortice accuratè coquatur, aqua
primâ inter coquendum effusâ. melius autem contrâ
fluxiones alvi suo fungetur munere, addito cum aceto
intybo,*

intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrti baccis, ^{cc}
 aut punici tegmine, aut rosis siccis, aut mēspilis, sorbisve ^{cc}
 Thebaicis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut planta- ^{cc}
 gine, aut gallis integris, quæ post cocturam abjiciuntur, ^{cc}
 aut denique rhoe qui absōnijs aspergitur. Verum cum ea ^{cc}
 diligenter aceto percoqui debet. ^{cc}

^c Vitis viniferæ folia innuit, ut quibus refri-
 gandi adstringendique vis. Vide Dioscori-
 dem Cap: 1. lib: 5.

^d Si nimirum ob catharri defluxum in col-
 lo scirrosæ apparuerint glandulæ. nam paulo
 ante dixit malum esse si in cervicibus glandu-
 læ oriantur; quam mobilem existere, boni si-
 gni loco in sequentibus habet.

^e Ceratum cui ab iride nomen. Ejus de-
 scriptionem conficiendique modum tradit
 Dioscorides Cap: 55. lib: 1.

At si parum ^a pura membrana videbitur, par
 modus ^b ejus emplastri & mellis miscendus erit, idq;
 super infundendum; ejusque continendi causâ unum
 aut ^c alterum linamentum injiciendum, & super lin-
 teolo cui emplastrum illitum ^d sit contegendum. Ubi
 plus pura membrana est, eadem ratione adjiciendum
 emplastro ^e ceratum, ut carnem producat.

^a Si sordes lentæ ac tenaces ei adhæ-
 reant.

D d d ij

^b Empla-

^b Emplastri descripti, cui mel, utpote abstergerendi vi pollens, additur.

^c Bene dicit, unum aut alterum linamentum. tacitè innuens, ab emplastris crassis, plagularum, fasciarumque copia in capitis vulneribus abstinendum; uti idipsum monet lib: de Cap: Vulner: Hippocrates.

^d Puto commodiorem fore sensum si legamus: *Et super linteolo cui emplastrum illitum, sic contegendum.*

^e Ceratum inquit. quodnam? quid si legamus *sarcoticum*? Porro Galenus 2. καὶ τοῦ. Cap. I. contra Archigenem disputat contendentem, solutam membranam glutinantibus curari posse. negat Galenus, & sarcotici loco ibidem commendat medicamentum ex succo calaminthæ & farina milij.

Quod ad abstinentiam verò, & primos ulterioresque cibos potionesque pertinet, eadem quæ in vulneribus præcepi, servanda sunt: eò magis quo periculosius hæc pars afficitur. Quin etiam cum jam non solum ^a sustineri, sed ali hos quoque apparebit, tamen erunt vitanda quæcunque ^b mandenda sunt, item fumus & quidquid excitat ^c sternutamentum.

Postquam, inquit, officio suo chirurgus satisfecerit, non debet partibus suis deesse medi-

medicus, verum ea præscribere quæ totius
 corporis habeant rationem; nimirum quoad
 ægri nutritionem, cibum, potum, aërem, re-
 liquaque. Author eadem hic commendat quæ
 vulneribus curandis in genere præscripsit.
 locus est parte 23. Cap: 26. lib: 5. sic inquit:
His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus ^{cc}
est; isque, si grave vulnus est, abstinere quantum vi- ^{cc}
res patiuntur, ante inflammationem à cibo debet: ^{cc}
bibere donec sitim finiat, aquam calidam, vel si ^{cc}
æstas est, neque febris neque dolor est, etiam frigidam. ^{cc}
Adeo tamen nihil perpetuum est. Sed semper pro vi- ^{cc}
ribus corporis æstimandum, ut imbecillitas etiam ci- ^{cc}
bum protinus facere necessarium possit, tenuem scilicet ^{cc}
& exiguum qui tantum sustineat: multiq; etiam ex ^{cc}
profluvio sanguinis intermorientes, ante ullam cura- ^{cc}
tionem vino reficiendi sunt, quod alioqui inimicissi- ^{cc}
imum vulnere est. locus egregius, quem utinam ^{cc}
sæpe inspicerent nonnulli. ^{cc}

Quam eleganter inter sustineri & ali, tam
 hic quàm citato loco distinguit Author.
 Morborum acutorum initijs quum humo-
 rum plena sunt corpora, aut etiam instante
 periodicorum morborum paroxysmo, ne à
 pepasmo ad pepsin avocetur natura, tenui
 parcoque utendum victu, qui tantum vires
 sustineat illos. Ddd iij in sua

in suâ servet integritate, sustineatque. ubi acumen desijt, jamque ad se rediens natura vires suas exserit, non solum sustentandum, verum nutriendum insuper.

^b Hoc est dura, quæque dentibus frangi debent, & in quibus masticatione opus. in illis namque quum operosius agat petroso ossi juncta maxilla, laboret tam membrana quam ipsum cranium necesse est.

^c Sternutando namque magna fit capitis concussio, commotioque, quæ læsis partibus inimica.

Spem verò certam faciunt, membrana ^a mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, ^b facilis motus maxillæ atque cervicis. Mala signa sunt membrana ^c immobilis, ^d nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti, ^e dementia, acris vomitus, nervorum vel resolutio vel distentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Ceteraq; quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem quæ in cæteris vulneribus, vel salutaria vel mortifera sunt.

Hæc prognosin spectant.

^a Quæ liberè solitoque se movet more; nec tumore, nec facultatis motricis imbecillitate impedita.

^b Significatur enim, nec maxillæ cum petroso articulationem, nec colli glandulas

músculosq; à catarrho infestari.

^c Aut quòd nimium se sustulerit, emineat-
que suprà oras foraminis modiolò facti: aut,
quia prostrata est mobilis facultas.

^d Hæc res non absque summo conjuncta
est discrimine. Vigo tali casu alteratum lo-
cum abluit aquâ vitæ, cui succum absinthij,
mel rosaceum, ægyptiacum, sarcocollam,
myrrhâ, aloen miscet. Hæc simul incoquit vi-
no generoso. Etenim efficaci remedio opus.

^e Delirium, tracto in consensum cerebro.

^f Animalis facultate munere suo nō fungēte

^g Vide Authoris Cap: lib: 5. 26. part: 18. & 23.

*Vbi bene res cedit, incipit ab ipsa membranâ, vel
si os eo loco duplex est, inde quoque caro increescere,
eâque id quod inter ossa vacuum est, replet, non-
nunquam etiam supra calvariâ excrescit. Quod si
incidit, inspergenda squamma æris est, ut id repri-
mat, cohibeatque, ea carni superdando, que ad a cica-
tricem perducant.*

Symptomatis sedatis, naturali que labo-
rantis partis facultate recreata, prima naturæ
cura est, novæ carnis productio. affluens
enim sanguis, in ichorem, aut pus quem ha-
ctenus, nunc in plurimum convertere san-
guinem incipit natura, ex eo que laudabilem
producere carnem, qua hiaturas tam mem-

branæ quàm ofsis paulatim tegit. Evenitque non raro, recreata uti partis facultas adeo luxuriat, plus uti carnis quàm requiratur producat. illam excreſcentem caſtigari jubet.

ἡ δὲ ἐν τῷ ὤφθαλμῳ græcis dicta; uti cadmia, ſpodium, balauſtium ſimiliaque.

Ἐν ὅλοις τοῖς ὤφθαλμοις Omnibus ea locis commodè inducitur, exceptâ frontis eâ parte, quæ paulum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim vix fieri poteſt, ut non per omnem ætatem ſit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente contegenda ſit.

Elegans, veraq; Celſi obſervatio in vulnribus eo incidentibus loco ubi cavitas ofſis frontis eſt, ad narium radicem, in quâ aeris cerebrum petentis ſit præparatio. is namque locus nihil medullæ quum contineat, neque etiam calli in ſe habet materiam. Locum hunc picturâ expreſſimus, noſtri de Ofſib. Tractatus Cap. 7. partis prioris, vbi idem ex neotericis, noſtraque monuimus obſervatione.

Ἡ δὲ ἐν τῷ κεφαλῇ φραγὴ Illa utique capite fracto ſervanda ſunt, ut donec iam valida cicatrix erit ſoluenda, vitentur frequens
a balneum, major vini modus.

- a Eaque in genere, quæ corpus accendendo humores exagitant fluxilesque reddunt.

Ἐν τῷ κεφαλῇ φραγὴ F I N I S

PETRI SCRIBRII
Phalæcus,

In Theatrum Anatomicum,
quod est Lugduni in Batavis,

secante & perorante

V. C. PETRO PAVIO, MED.
Botanico & Anatomico præstan-
tissimo.

Quo tam densa cohors Apollinaris
Hinc vulgum cubitis & inde trudens,
Quo frequentia tanta, quo virorum,
Quo manus juvenum, Viator hæres,
Mirarisque suum perire nomen
Lugdunensibus (in)alens plateis,
Calcem calce premente. Quid futurum
Ad Vesta (siquidem huc vocantur omnes)
Speras, mirio? Non timore tanto,
Non tanto agmine pulvis eruditus,
Aut Arithmetica triumphus artis,
Ipsi denique non libri petuntur.

Turbam Bibliotheca quum recuset,
Et Mathematicus procul repellat,
Credis forsitan hos, adire ludos,
Agyrtasve sequi crumenimulgos.
Fugit te ratio, nihil jocosum est.
Non Anglus sale pruriente tinctus,
Non Philistio, non gelasianus
Lacescit Sybariticos cachinnos:
Non mollis cytharædius, aut choraules:
Projecti neque sannio pudoris:
Non hic gesticulator, histrio ve
Landari cupit a loquente dextra.

**

Non

*Non mechanicus exsilit petrauro.
Non fracta vocat hos magister aure,
Non minax gladiator, aut lanista.
Extenti neque funis ambulator
Tantos denique concitat tumultus.
Quo sutor modo subula relictæ,
Quo lecti dominus pediculosi,
Quo vicinia tota, quoque tressis
Textor conflui hinc & inde fullo.*

*Non hac sordida turba faxque vulgi
Ad Pavl stomachum facit: nec illos
Tum stultos populos rudesque querit,
Illudat quibus auferatque mentem.
Cordatos amat, expetitque tersas
Aureis, non modo Barbaras avorum
Aut nostrorum hominum ferociorum
Docta Pavlus arbiter coronæ.*

*Quem pleno (puto) cernis in Theatro
Tot cheirurgica vulnerariorum
Ferramenta manu levi rotantem;
Siphoneis, cyathosque, turbinata
Specilla, & dipyrena, forcipisque,
Volsellasque, spathasque, lingulasque.*

*Dum spectas sceletos, novasque larvas
Mira arte ingenioque copulatas,
Aptis articulisque vertebriisque,
Et symplegmate mobileis æneo,
Quid pedem retrahis, quid extimescis
Cen Maneis videas, domumque Divæ*

*Hæc respublica, sed quieta, Pavl.
Hic regnat Batavi decus Lycei,
Regnandi vetus, & vetus docendi:
In cujus Charites sedent labellis:
Dexter cheironomus, volante cultro*

*Quo non aptius exta dissecaret
Aut scissor Latiaris, aut Pelasgus.*

*Hic hic disce mori Viator, & te
Nosse ante omnia, disce: disce, quid sis.
Quam res lubrica vita tota nostra est!
Quid speras homo vane, quidque spiras,
Quidve altum sapis? ecce! qua Mephiti,
Et quo sis barathro ex olente natus,
Hac partu mulier necata multo,
Cujus Parvius intimos recessus
Raro (Iupiter!) explicat lepore,
Testis sat locuples. Quid! anne nescis
Te cæcolatuisse ventris antro
Novem mensibus, abditum inter alvi
Vrinas foriasque faculentas?
Vt ut raserit & tua parenti
Ilithya favens, deique Nix I;
Vt te sustulerit Levana terris,
Admoritque foventibus papillis,
Flebis quamvis eris, miselle flebis.
Fletus auspiciū, tenorque vita,
Fletus finis erit, gravisque somnus.*

*I nunc tolle animos, inambusque
Plenus spebus iu ambitu senesce:
Fasceis, pradia, regna concupisce,
Ipsis regibus inride curuleis:
Postquam hac omnia feceris, relinques
Fasceis, pradia, regna; nilque, præter
Vrnam & marmora pauca, te sequetur.*

*Quod si dissimulas, agisque mimum,
Quod si a pyxide capsulaque pendes,
Et tinctis senium tegis capillis,
Ne te fallere posse crede mortem;
Per mendacia mille, mille fraudeis*

Hac te profubiget, tuoque demet

Personam capiti, nihilque fies

Qui copmtis modo crinibus nitebas.

Hei! quam gaudia vana, quam caduca!

Hei! quam solstitialis herba, vita est!

Quid multis moror? aside Viator.

Prisca & pluria doctus ille Varro

Noster Scaliger hic sedendo discit.

Discit Doussadesque, Lipsiusque.

Quos hic ad podium vides. Sed illis

Coniunctos alijs vides Viator:

Heroës, puta gentium minorum

Permixtos populis, nec exprobratur;

Aut res invidia est calumnieve,

Si fors hic aquilasque noctuasque

Iungat linea, namque disputare

De loco, aut trepidare, inusitatum est.

Nempe his delicijs ineptijsque

Se viles anima in scholis fatigant.

PAULI (credite poster) Theatrum

A Equaleis facit accipitve cunctos.

Tu quem perculit ista vox Theatri,

Et frontem caperas, trahisque vultum,

An me prisca loqui Theatra censes?

Non hac cura tuum coquit poëtam.

Non in supplicijs mihi voluptas.

Non in sanguine cadibusque vivo.

O Urbs grata, mihi que amata multum,

Et septemgemino superba colle,

Non istam tibi noxiam remitto.

Nec laudem pietatis hinc feretis

Vos, o Iuniada, quod edidistis

Primi munera civibus Latinis:

Et quamquam inferias patri dedistis,

Detestor

Detestor scelus exsecroque tantum.
Quid Bruto Stygia palude merso,
Et pallentibus additio cateruis
Prodest hac laniena funeralis?

Qua solatta manibus sepultis
Fuso e sanguine, qua (pudor! voluptas?
Annum lugeat Vrbs suum parentem,
In pulla sedeat toga senatus,
Matronaeque puellulaeque castae
Lassis pectora nanisq;ue rampanti,
Vident omnia lata, publicoque
Vacent iustitio: focum perennem

Ne curet populus: satis superque est.
Quid sic as gladiosque ventilatis?
Vestrum hoc, Iuniada, probare factum
Vix Scythae poterunt, vagique Moschi.

Ne me hac munera cruda, ne cruenta

Arena, caveaque savientis,
Ne diras sine mistione pugnas,
Ne Threces proprio cruore mersos,
Aut spectacula bustuariorum,
Saturno (puta) sacra, sacra Marti,
Vnco & ignibus expianda multis,
(Qua Caesar vetuit, bonusque censor
Cum damno pietatis esse dixit)
Hic laudare putēs. Silete natta,
Non spectacula fructuosiora
Promisit populo diditve quisquam.

Non Neprunus in his Venusve sacris
Quicquam vindicat, Herculesve: nullas
Summano locus est. Hygeia Pallas
Hac uni sibi tota consecravit.

Quid theatrica, Roma, vis videri?
Albis gratia nulla nunc lacernis,

*Nativo, puta, flore destitutis:
Vestis sanguine Roma decoloreis,
Et rubentia munerariorum
(Saturno licet invidente) pone
Pone pallia: coccinata non sunt,
Non e murice latiore fulgent.
Pone lurida, pone barbararum
Certa hac symbola viscerationum.
Illa illa edita pluribus theatri
Sunt spectacula mortis, hac saluti.*

In librum Hippocratis
DE VVLNERIBVS CAPITIS

a CL. Medico D. PETRO PAVIO

explicatum & emendatius editum.

H*ippocrates Capitis dum tantum vulnera mon-*
strat,

*Haud ullis ante prodita temporibus,
Rettulit insignem medico de munere laudem,
Et volitat latè docta per ora virum.*

*Pavius Hippocratis Cōi dum vulnera sanat,
Et facit integrum seruet ut ille Caput,*

*Quid referet? saltem grates persolve, tuum qui
Et caput, & magnum diligis Hippocratem.*

P. BERTIVS.

AD PETRUM PAVI,
Virum & arte & facundiâ insignem,

publicantem
Commentarios Anatomicos
DE VULNERIBVS CAPITIS.

Apud Hippocratem & Celsum, Medd.

OMNIA qui nobis Natura arcana recludis,
Cui Medicina triplex, totaque Flora patet.

Quid Pavi ! credisne satis, sic Ossa dedisse?

Et mensæ sceletos imposuisse tuos?

Ecce, aliam poscit conviva famelicus offam.

Crede mihi, non est ossibus ille satur.

Non hic, quod medici suadent, tua mellea Peitho
Præsidium in longa dixerit esse fame.

Non satis est, epulas dives si prodat elenchus.

Ne torquere mora, nos titulisque velis.

Non tu pollicitis felix, celeberrime Pavi;

Re præstare potes. Hoc age, pande fores.

Pande sinus, forulosque omnes; age, scrinia pande:

Nullaque divitias strangulet arca tuas.

Non bene promittis mox eruptura sub auras,

Si tibi stat, longa nos cruciare mora.

Hoc age. latranti stomacho tua fercula mitte:

Sitque, quod a gustulanta palata juvet.

Primitiæ placuere tuæ: mensasque secundas

(Ne dubita). grato quilibet ore leget.

Quid

Quid premis ulterius jam nonum pressa per annum?
 Non bene te Flacci iudicet urna reum.
 Quid quod quum summâ sint rupta silentia laude,
 Fraëtaque lex tristis, propositumque tuum:
 Gloriaque illustri te tollat in æthera curru,
 Dèdecus est, cœptam deferuisse viam.
 Sed quid ego hic prensor? ruit ipse citatior Euro
 Pavius, admissor non superandus equo.
 Non opus, ut subdas hic calcar, Musa; quiesce,
 Teque supervacuis subtrahere Diva choris.
 Ore fave potius: silet ipse intonsus Apollo,
 Nec quatit Aoniâ (quod solet ante) chelyn.
 Ad meliora venit: Coos audire lepôres
 Est operæ pretium, diæque verba senis:
 Paviaque ut Virtus obscuris sæneret umbris
 Lumina fidereo splendidiora Deo:
 Hippocratemque suum, Celso prope celsior ipso,
 Romano jubeat tersius ore loqui.
 Vulnera quis capitis sanabit doctius illo?
 Prodyt auspicio quis meliore liber?
 Pavius hic mendas quas longa affuderat ætas,
 Aut sciolas possent que decuisse manus,
 (Namque ea barbaries vulgaria pectora cepit,
 Ut noceant tactu commaculent que suo)
 Delet, & a medicis quæcunque influcta fuerunt
 Vulnera, Pæoniâ singula tollit ope.

Sic fuit auxilio tibi Telephe Pelias hasta:

Vna manus vulnus fecit, opemque tulit.

Nempe* Virago potens, cerebro quæ nata Tonantis,

O Pavi studijs semper amica tuis.

Felix sorte tua, cui tanti Numinis usus

Contigit, & tota mente fovère Deam!

Non secus ad Troiam Diomedî profuit olim,

Et nebulas celeri jussit abire fuga.

Sic Dominus glauca comitatu fîsus Athene

Flavius, Ausonio magnus in orbe fuit.

Ipsa manu fovit lethalia vulnera Ballas,

Natalem nequiens dememinisse locum.

E capite orta caput si noxâ liberat omni,

Ingratam, Lector, parce vocare Deam.

P. SCRIVERIUS ἐχιδιάζω

Anno clō Io cxvi.

ALTERVM.

Ἄλλοις τ' ἄλλα μέμνη, τοῖ ἡ κεφαλὴν ὅσα πάντα.

Ἰν τῶν πάντων ἐστὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ.

***

IN

* Minerva
inter alia
cognomen
ὕψελος ad-
hæsit. cujus
ara apud A-
chæneses
Atticæ po-
pulos. *Auctor*
Pausanias in
Atticis.

IN
SVCCENTVRIATVM ANATOMICVM

Clarissimi Viri
D. D. PETRI PAAWII Anatomæ, Bo-
tanices & Medicinæ in Acad: Lugd: Batava
Professoris celeberrimi.

Hippocratis ratio recta & genuina medendi
Vulneribus capitis, quæ sædè oppressa iaceret,
Atque illam in nullis agris tentare solerent
Chirurgi, ac casu multis ex millibus uni
(Ipsa salus quem forte suo complexa favore est)
Interdum adferrent agro non arte medelam;
PAAWIVS intrepide chirurgos tendere contra
Ausus erat, certamque viam quam insistere debent,
Et quam naturæ genius calcaverat olim
Hippocrates, paucisque exceptis, tota vetustas,
Monstrabat digito; quæ nunc vt clarius exstet,
Hippocratis Celsique locos qui hæc vulnera tractant,
In lucem profert atque illis lampada præfert:
Et simul è tenebris in dias luminis oras
Sanandi quæ sit ratio, quæ sit cæcia promit
Vel deploratos vulgus quos censuit agros.
Macte hac arte tuâ PAAWI, quæ si modo cunctis
Obvia chirurgis passim medicisque fuisset,
Non paucos quos terra tegit (proh Iupiter) æquus
Assiceret Phæbus, vitæque hæc pasceret aura.

Nec

Nec dubium prorsus, quin quisquis legerit hæcce,
 Cui meliore luto finxit præcordia Titan,
 Lector, utroque tuum laudabit pollice scriptum.
 At fortasse aliquis si terre filius illud
 Arrodat, mentemque gerens linguamque malignam;
 Ne moveare, solet magnis virtutibus esse
 Excelsisque comes livor, sublimia querit;
 Non humiles habitare casas consuevit & antra.
 Tu chirurgæ autem, capitis cui vulnera cura,
 Disce viam monitus, ne decipiaris eadem.
 Decepti quæ non pauciratione fuerunt.

Henricus Florentius,

MED. DOCTOR.

ODE

In Commentaria

Clarissimi Viri

D. D. PETRI PAAWI Anatomici & Bo-
 tanici celeberrimi, MED. Professoris
 in Acad: Lugd: Bat: primarij

IN

HIPPOCRATIS *librum de Vulneribus Capitis*
 & priora IV. lib: VIII. CELSI capita.

Quod Castor aut Pollux dubiâ viâ
 Est naviganti per rabidum mare,

*** ij

Quod

Quod Phœbus est cæcutienti,
In tenebris, pede turbulento
In saxa, terram, quælibet obvia,
Dum nescit in quodnam potius latus
Inclinat, huc illucve tutò,
Per loca lubrica procidenti,
Quod fidus est errantibus exteris
Ductor viarum, qui varias eis
Præmonstrat ambages, docetque
Difficiles superare tractus,
Tanti colendus numinis instar est
Nulli secundus P A A W I V S, optimo
Quem jure quisquam nostra dicat
Sydera Tyndaridum gemella;
Quem jure Phœbum Batavicæ Scholæ,
Astrumve splendens, luciferum vocet,
Et quem quis optet per salebras
Præcipites comitem æviternum.
Tam perspicaci mentis acumine
Tamque expetitis diu rationibus
Et tam disertâ ac eloquenti
Mellifluâ, nitidaque linguâ,
Oraculorum, quæ venerabile
Illud Deorum fallere nescium
Fallique, par, nobis reliquit,
Congeriem nimis involutam.

Planè

Planè resolvit, discutit, explicat,
Densasque pellens, per radios sui
Splendoris, umbras, veritatem

Eruit è tenebris opacis.

Vt si quid impurus Pheneus tulit

Serâ dolorum nocte bibentibus

Hoc omne pellat noster ille

P A A W I V S exoriens Apollo

At quos honores, qualia præmia

Excogitabit posteritas tua

Condignæ virtuti? petisne

Marmoreas statuas, coronas,

Fastigiatas pyramides, tibi

Aras dicatas, templaque? Nil minus

Hæc cuncta spernis, nempe VIRTVS

IPSA SIBI PRETIUM TIBIQUE EST.

GVLIELMVS STRATENVS

Med: Doctor.

PROSOPOPOEIA

Libri Hippocratici

DE VULNERIBVS CAPITIS.

restaurati ac renovati

A

Celeberrimi nominis

& grāuissima Autoritatis medico

D. D. PETRO PAAWIO

in percelebri Academia Lugdunenfi

Med: Doctorum primario.

HAstenus Hippocratis liber atro vulnere scædus
Vlcera mēbrorum scabie putrefacta trahebā,
Diversisque locis caries mea roserat ossa.
Hinc est quod varius varijs in tractibus errans
Vix quoque notus eram medicis, clamantibus immo
Multis, hic niger est, hunc tu chirurgæ caveto.
Ast alij contrā, tanquam præcepta tenentem
Multa, quibus poteram chirurgis utilis esse
Me sunt complexi, quamvis crudeliter ora
Dilacerum, medicaſque manus adhibere conati
Sunt, ut dilapsas vires in pristina ferrent.
Sed frustrā. Frustrā miser heu medicabar, eramque
Ense recidendus, ne pars syncera periret.
Nī tandem batavas essem delatus in oras,
Alter ubi nostri tandem est miseratus Apollo
PAAWIVS, inventum cuius sublime theatrum
Antomicum est, Hortique opifex o Leyda per orbem

Dicitur esse tui famâ super æthera noti.
Hunc itaque inveni dudum quem quero. Vel hic est,
Vel nemo, qui me posset relevare, measque
Vires, nam PAWIO seris venit usus ab annis,
Scitque potestates herbarum usumque medendi.
Hic est qui sanat mea vulnera, sædaque curat
Ulcerâ, & impurâ scabie putrescētâ medetur
Membra, ac egregiè nunc ossibus ossa reponit.
Ipsemet ut posthac egri mala vulnere curem
Chirurgi dextrâ, lethaliaque ulcera sanem,
Et male posita suis nunc ossibus ossa reponam.
Ergo vos docti Medici pariterque periti
Chirurgi, integrum me consulitote, manuque
Nocturnâ versate, manu versate diurnâ.
Vos etiam imberbes pueri, juvenesque senesque
Vulnere sædati, ne desperate medelam.
Sed petite instructum medicum imbutumve mea arte
Chirurgum, qui vos duce me relevare valebunt.
Interea dignas PAWIO persolvite grates
Et non immemori de pectore promite laudes.
Quamvis ipsius nunquam par fama labori
Responsura fiet, nec inani laude feratur.

Præceptori suo de se studiisque suis quàm
optimè merenti

L. M. Q. P.

IOANNES FOSSIVS

Leovardiensis Frisius.

Er-

Errata typographica corrigenda.

Pag 7 lin 5 *ἔσθ' ἐν* lege *ἐσθ' ἐν* ibid 16 *ἔσθ' ἐν* lege *ἐσθ' ἐν* ibid *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* pag 8
 23 quæ lege quæ p 19 123 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* p 21 118 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* ibid 1
 19 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* ibid 1 ultim: *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* p 26 14 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*
 lege *ἔσθ' ἐν* ibid. in imagine *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* p 30 122 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*
 p 31 112 Iecoria lege Iecoris. p 32 14 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* p 33 ad figuram
 Tabulæ, lege Tabulæ p 37 111 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* ibid. lin 20 *ἔσθ' ἐν*
 sturis. lege fracturis ibid 1 21 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* p 38 1 penultim: *ἔσθ' ἐν* lege
ἔσθ' ἐν p 43 pluribus locis aut omisissæ aut transpositæ sunt commata. p 44 19 causa
 lege causa p 57 14 post, videre, addatur est p 64 17 infalici lege infalici. p 70
 13 Dedolotiane. lege Dedolotiane. p 74 114 sit lege sit. ibidem lin. 21 *ἔσθ' ἐν*
 lege *ἔσθ' ἐν* p 75 in punctis & commatis pluries erratum. p 76 16 post, vocat, pun.
 &um, . ibid. quatuor lege Quatuor. p 78 18 timorum lege timarum. p 82 16
 Vnum lege unum. præmitte comma. p 90 19 impediatur lege impedit. ibid dele,
 necesse est. P. 94 1 antepenultim: V reponit A. P. 100 123 illo lege illa. P 107
 1 antepenultim: ex lege ea. p 109 118 illi lege illa. p 110 113 inferciatur lege
 infarciatur. p 111 14 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. P 113 110 dele punctum post, sine
 scit, P 119 111 & 13 erratum in vocola, durus. P 122 120 tentanda leg. ten
 tando. P 125 1 antepenultim: quæ lege quam. P 127 110 eandem lege eam
 rem. P 128 13 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. ibid 1 penultim difficius lege difficilior. P 129
 117 post *ἔσθ' ἐν* punctum. P 130 15 Fieri lege fieri. ibid 1 penultim omisso lege
 immisso. P 131 13 Nno lege Non. P 132 1 penultim: post *ἔσθ' ἐν* comma. P.
 133 118 obsecratio lege per. P 134 111 similibusq. ib. 20 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. P
 136 1 ultim: *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. P 138 18 post *ἔσθ' ἐν* adde *ἔσθ' ἐν*. ibid 1 sc
 quent: dele *ἔσθ' ἐν*. P 143 14 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. P 144 118 anguloia
 lege anguloia. P 146 111 post locum, duo puncta. P 148 115 post corpore, adde
 ac. P 169 111 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. p 170 118 possint lege possit. P 179 13 post,
 cogitavit notâ interrogationis i ibid 114 quam quam. p 181 118 *ἔσθ' ἐν* lege
ἔσθ' ἐν P 189 16 alloqui lege alioqui i eadem apperentia, apperentia. P 192 14
ἔσθ' ἐν lege *ἔσθ' ἐν*. P 194 19 insinuat insinuat. P 196 11 & 2 characteres
 locum mutarunt. P 199 117 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν* adde *ἔσθ' ἐν* P 236 114 3 transi
 positi sunt characteres. P 240 13 dele tum, ibid 112 cyclifco lege cylifco. ibid
 1, 17 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. ibid leg: 1 post *ἔσθ' ἐν*, comma. ibid 121 *ἔσθ' ἐν*. P 245 118
 post *ἔσθ' ἐν*, punctum. 119 *ἔσθ' ἐν* ib. & 120 & sequentibus quoties vox *ἔσθ' ἐν*
 occurrit, lege *ἔσθ' ἐν*. P 246 12 *ἔσθ' ἐν* *ἔσθ' ἐν* 13 *ἔσθ' ἐν*, *ἔσθ' ἐν*. P 249 in margine: uti
 inepte nonnulli. ibid 19 ipso lege ipse. P 262 15 post redditur, punctum. P 274
 112 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*.

Ad celsum.

Pag. 10 14 feminis lege foeminis. P 16 13 continenter continentur. p 17 15
 hi lege ibi. ibid 17 cerebrum. p 20 1 antepen, tendentibus tendinibus. p 22 14
 madendo mandendo. p 25 115 dicarorum dicatorum. p 27 19 utroque utroque.
 P 28 17 post molares comma dele post, ast. P 31 1 ultim: lege teretes. P 32 14
 deducuntur, deducuntur. P 33 1 ultim: desinentes, lege, desidente. P 40 lin. ultim
 delineabat delineabit. P 45 19, 10 lege: scaphulas namque non. P 48 16 veno
 vero. P 51 119 leviter lege leniter. p 65 118 *ἔσθ' ἐν* lege *ἔσθ' ἐν*. P 74 116
 usu lege vsum. P 103 117 alia lege aliter. P 104 post voculam inibi, inice
 seque quidem. P 119 11, quia lege qua.